

לקו"ש חלק י"א פ' בשלה שיחה ג

פיענוח מראי מקומות

מסכת עירובין נב, ב: מתני': מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס, רבי שמעון אומר אפילו חמש עשרה אמות יכנס, שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועין.

שם קב, ב: מתני': קושרין נימא במקדש, אבל לא במדינה. ואם בתחילה, כאן וכאן אסור. גמ': ורמינהו, נימת כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה. . אלא, לא קשיא, הא רבי שמעון, הא רבנן, דתניא, בן לוי שנפסקה לו נימא בכנור, קושרה, רבי שמעון אומר, עונבה.

ל"א, ולא שמעתיו דדוקא ט"ו נקט וטועי המדה הן המשוחות הקובעין התחומין ואמרינן לקמן בכיצד מעברין (עירובין דף נז:). אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה ארבעים חבלים יש לאלפים וכל חבל וחבל מתמעט שני אחיזות שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן והאחיזה טפח וחצי אצבע הרי פ' טפחים ומ' אצבעות העולין ליו"ד טפחים הרי תשעים טפחים שהן חמש עשרה אמות".

5) ראה מהרש"א סוף עירובין שזהו "כלל בכל דיני מסכת עירובין" וז"ל שם: "בא"ד והא דנטר (ר"ש) עד הכא משום דבעי לאסוקי מילי דמקדש אבל לא במדינה עכ"ל ר"ל והא דנטר ר"ש טד הכא ולא פליג לעיל גבי קשירת נימא את"ק דשרי וקאמרי משום דבעי לאסוקי כל הני מילי דתני במשנה דשרינן במקדש ולא במדינה ועיקר מלתא אתא לאשמועינן במסכת עירובין דאיירי כולה באיסור דרבנן דכל הני נמי במדינה איסור דרבנן אית להו ומשום דר"ש לא פליג אלא אמקדש לא בעי לאפסוקי בכל הני איסורי דרבנן דכ"ע מודו

1) פרשתנו טז, כט "ראו כיה' נתן לכם השבת על-כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אליצא איש ממקמו ביום השביעי" ובפרש"י ד"ה אל יצא איש ממקמו: אלו אלפים אמה של תחום שבת, ולא במפרש, שאין תחומין אלא מדברי סופרים, ועקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר.

2) עירובין נא, א "הני אלפים אמה היכן כתיבן, דתניא, שבו איש תחתיו, אלו ארבע אמות. אל יצא איש ממקומו, אלו אלפים אמה".

*2) ראה לקמן סו"ס וא"ו.

3) שם, נב, ב "מתני': מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס, רבי שמעון אומר אפילו חמש עשרה אמות יכנס, שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועין".

4) רש"י שם ד"ה מפני "מפני טועי המדה שאין מכירין את הסימן ופעמים הולכין להלן ממנו וחוזרין ולאו אדעתיהו.

בהו במדינה ונטר עד הכא לאשמועינן דפליג ר"ש אקשירת נימא במקדש ואוסר.

וכל זה הוא דחוק לומר דמשום כך נטר עד הכא שלא הוזכר כלל מפורש פלוגתא דר"ש בקשירת נימא בשום משנה ולעיל נמי פליג ר' יהודה את"ק במילי דמקדש לחוד ולא נטר עד הכא ולכך נראה לדקדק מלשון דכ"מ שאמר ר"ש דכללא אתא ר"ש לאשמועינן ולכך הא דנטר במלתא דר"ש עד הכא שהוא סוף מסכת עירובין ונתן כלל בכל דיני מסכת עירובין שהקילו בהם בכמה מקומות לצורך מצוה ושאר צרכים ומשום דהם אמרו לאסור והם אמרו להתיר דכל דיני עירובין אינן אלא מדרבנן כדאמרין בפרק עושין פסין דשלמה גזר עליהן ואח"כ חכמי כל דור ודור ולכך ניתן רשות לחכמים להקל בהן לפי הצורך וז"ש כל מקום שהתירו חכמים להקל בדיני עירובין היינו משום דמשלך מה שאסרת ניתן לך להקל בו משא"כ באיסורי דאורייתא שלא ניתן רשות לחכמים להקל בהן וזה הענין מפורש בכל המס' שאמרו בפי' קמא שהתירו במחנה עירובי חצירות ולא עירובי תחומין למאן דאית ליה תחומין דאורייתא ובפי' עושין פסין התירו פסי ביראות לעולי רגלים וכן בבבל דשכיחי מתיבתא והתירו לצורך שיירא דוקא מחיצות שתי או של ערב משום דכל הני בדוכתא אחריתא נמי לא הוו אלא משום שבות" עיי"ש בארוכה.

6 קה, א וז"ל במשנה שם "שרץ שנמצא במקדש, כהן מוציאו בהמיינו, שלא לשהות את הטומאה, דברי רבי יוחנן בן ברוקה. רבי יהודה אומר: בצבת של עץ, שלא לרבות את הטומאה. מהיכן מוציאין אותו, מן ההיכל, ומן האולם, ומבין האולם ולמזבח, דברי רבי שמעון בן ננס. רבי עקיבא אומר: כל מקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, משם מוציאין אותו. ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתו. רבי שמעון אומר: מקום שהתירו לך חכמים, משלך נתנו לך, שלא התירו לך אלא משום שבות"

וז"ל בגמ' שם: "בי שמעון אומר וכו'. רבי שמעון היכא קאי, התם קאי, דתנן מי שהחשיך חוץ לתחום, אפילו אמה אחת לא

יכנס, רבי שמעון אומר, אפילו חמש עשרה אמה יכנס, לפי שאין המשוחות ממצעין את המדות מפני הטועים. דקאמר תנא קמא לא יכנס, ואמר ליה רבי שמעון יכנס [רש"י ד"ה יכנס: דמשלך נתנו לך שכבר הוא בתוך תחומו והכא אתא ר' שמעון למיתב טעמא למילתיה דלא תימא מיקל אני באיסור שבת אלא משלו נתתי לו והכא נקט לה משום פלוגתא דנימת כנור כדמפרש ואזיל], שלא התירו לך אלא משום שבות, היכא קאי, התם קאי, דקאמר תנא קמא, קושרה. ואמר ליה רבי שמעון, עונבה. עניבה, דלא אתי לידי חיוב חטאת, שרו ליה רבנן. קשירה, דאתי לידי חיוב חטאת, לא שרו ליה רבנן".

7 קב, ב "מתני": קושרין נימא במקדש, אבל לא במדינה. ואם בתחילה, כאן וכאן אסור. גמ': ורמינהו, נימת כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה. . אלא, לא קשיא, הא רבי שמעון, הא רבנן, דתניא, בן לוי שנפסקה לו נימא בכנור, קושרה, רבי שמעון אומר, עונבה".

8 שם קה, א ד"ה קושרה "בנימת כנור שנפסקה ופליג רבי שמעון ואמר בברייתא עונבה ואמר הכא טעמא למילתא ופליג אתנא דלעיל ואמר לא הותרו במקדש אלא שבות ובתרתיה מיפלגא מילתא דרבי שמעון רישא במחשיך חוץ לתחום וסיפא בנימת כנור והכי קאמר רבי שמעון לתנא קמא אע"פ שהקלתי במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת כנור דהתם משלך נתנו לך אבל כאן לא התירו אלא שבות".

9 שם ד"ה אמר ר"ש "והכי קאמר ליה רבי שמעון לתנא קמא אע"פ שמיקל אני במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת הכנור דהתם לאו קולא הוא אלא משלך נתנו לך וגם כאן לא נתנו לך אלא משלך דהיינו עניבה דהוה דבר המותר והא דנטר עד הכא משום דבעי לאסוקי מילי דבמקדש אבל לא במדינה".

וכ"כ בפיה"מ להרמב"ם שם "ור"ש סבר כי מי שנפסק לו יתר במקדש שלא יקשרנו כמו שזכרנו במה שקדם אבל קושר קצתו

נרשם כאן ד' ה' דמשמע שהם ב' משניות כלולות יחד ולא נמצא כזה בכל הש"ס בודאי הלא דבר הוא וראיתי להרב הו"ע ז"ל שהעיר גם הוא בזה וכי דאין ספק שיש סוד כמוס בדבר ולא גילה את אזנינו ואני בעניי אי ניחא קמי שמיא אימא מילתא דיהא רעוא דתתקבל לפי מה שראיתי להרב הגדול מוהר"א מקראקא ז"ל בספרו מעשה רוקח שכי' דמס' זו דכלאים מיירי כשהשכינה בגלות ולכן נקרא כלאים כמו ב' תיבות כלא ים. דמדת מל' הנקרא ים היא כמו בבית הכלא וגם זה סוד כרם דל עש"ב. ועפ"ז אני אומר דידוע דמדת מל' כשהיא בסוד עשירות נק' ה' וכשהיא בסוד דלות היא ד' ולפיכך חכים רבי ורצה לעשות סעד לשכינה לאוקמא יתה מעפרא ולרמוז זה בפ"ז מזו המס' דמל' היא מדה השביעית מז' ספירות הבנין כלל משנה ד' וה' במשנה א' לומר אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי ומהרה תצמח מלכות בית דוד כי כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר ובדרך זה נלע"ד גם להסביר טעם לשבח אמאי לא נקרא כרם אלא בה' גפנים וא' מאלו יוצאה זנב ולפי האמור הוא מובן מעצמו שה"ס מל' הנק' כרם והוא ה' גפנים בסוד ה' אמנם א' מהנה יוצאה זנב כי בגלות יצאה א' ונשארה בסוד דלת אך שמורה לקץ הימין כי אז תקום בתולת ישראל סיהרא באשלמותא בב"א. ואם ח"ו שגיתי ה' הטוב יכפר בעד").

ויש לומר, שמשנה זו נחשבת לענין דין הנ"ל (ע"מ שאני יודע לשנוות) כב' משניות.

12) טור (ושו"ע "מצוה לחזור אחר שיתופי מבואו' ומברך עליו על מצוי עירוב ואומר בזה השיתוף יהיה מותר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצירו' למבוי") ר"ס שצה "מצוה לחזור בין אחר עירובי חצירות בין אחר שיתופי מבואות ועל שניהם מברך על מצות עירוב".

13) פרישה או"ח ר"ס שצה "מצוה לחזור בין אחר עירובי חצירות כו' א"ל הא כתב רבינו לעיל בסימן שפ"ו ז"ל אמר שבועה שלא אהנה ממנו נראה שאין משתתפין לו

על קצתו בעניבה בלבד. ועוד קדם לך מדבריו בפרק הרביעי מזאת המסכת כי מי שיצא חוץ לתחום אפילו חמש עשרה אמה יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות ודבר על שני המשפטים כמו שהוא סובר ואמר כי זה שאמרנו יכנס אפילו יצא מן התחום חמש עשרה אמה אינו מפני שיש לאדם חוץ לתחום אפילו אצבע אחד אבל נתנו לך אלו חמש עשרה אמה לפי שהם שלך ומכלל תחום שלך שאין המשוחות ממצין את המדות וכמו כן זה שהתרנו לך שתקשור היתר בעניבה התרנו לך דבר שהוא משום שבות שהם עצמם אסרו זה הדבר וכן הקשורה בעניבה מדרבנן היא אסורה".

10) הקדמת הרמב"ם לפיה"מ "אחר כן ראה להסתפק משמות המקובלים על הקרובים אליו משמעון הצדיק והיו דבריו במשנה דבר קצר וכולל ענינים רבים והיה הכל מבואר לו לחדוד שכלו אבל למי שהוא פחות ממנו הענין ההוא עמוק בעיניו שהחכמים הקדומים לא היו מחברים אלא לנפשותם".

11) דחלוקת המשניות היא בדיוק. ונוסף על זה שחלוקת המשניות נוגעת לכמה לימודים שעפ"י הכללים של רישא וסיפא וכו', הרי גם מספר המשניות הוא בדיוק וגם נוגע להלכה, לפי מ"ש החלקת מחוקק (אה"ע סי' לח סק"מ "צ"ל יודע המשנה. לא נתפרש אם צריך כל המשניות מהש"ס או די במשנה אחת או ג' משניות כדעת הטור בע"מ שאני יודע לקרות") **בדין המקדש את האשה ע"מ שאני יודע לשנות, די"ל שדי (וצריך) ג' משניות (כדעת הטור בדין ע"מ שאני יודע לקרות), דבג' פסוקים סגי).**

ועיין מס' כלאים פ"ז משנה אחת, ובכ"ז היא מסומנת בב' מספרים - "משנה ד' וה" (ועיין בפירוש הון עשיר, לבעהמ"ח משנת חסידים (הובא ב"תוספות אנשי שם" על המשניות) שפירש זה ע"ד הנסתר

וז"ל בתוס' אנשי שם: "הנה בכל הנוסחאות בין במשנה בין במפ' שעליה

ולכן לא דחי איסור גמור של תחומין אלא היכא ד"משלך נתנו לד"*. כדלקמן.

(* ואין סתירה לזה משו"ע אדה"ז שם שדוחין האיסור דהילוך ג' פרסאות בע"ש משום עונג שבת - שהרי שם גם האיסור דהילוך כו' הוא משום עונג שבת (שיוכל להכין צרכי שבת) דאם אינו במקום ישוב בטוח הרי אין לו עונג שבת, וא"כ ההילוך בנדו"ז אינו שולל העונג, ואדרבה: דוקא עי"ז יהי לו עונג.

16) ראה בארוכה בס' לקח טוב להר"י ענגל סי' טו-טז [בענין אי ריבוי הכמות מכריע האיכות. אינו נעתק מפני האריכות]. וראה לקמן שיחה א' לפ' בחוקותי ס"ו ואילך [לקו"ש חייב ע' 126 ואילך].

17) ובלא"ה מוכרח לומר שיש צורך ותועלת בכניסתו, דאל"כ למה יתירו לו (האיסור) ליכנס (ראה לקמן הערה 18), ובפרט שיש מקום לומר שספק הוא אם נמצא בתוך התחום ללשון ראשון ברש"י (עירובין נב, ב) ש"לאו דוקא ט"ו אמה" [נעתק לעיל הערה 4], וא"כ אין השיעור בזה בצמצום.

וגם לל"א כ' המאירי "וטעותם עולה לפעמים עד טו אמה . . . ומצא שהרבה תחומין יש מן התחום המצויין ולחוץ טו אמה" ובכ"ז התירו לו ליכנס תמיד ט"ו אמה וז"ל במאירי שם: "ר' שמעון אומר אפי' חמש עשרה אמה יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות ר"ל מודדי התחומין לעיירות שעושין סימן גדול לסוף התחום אין ממצין ר"ל אין מצמצמין להציב הסימן בסוף האלפים אלא כונסין אותם בתוך אלפים מפני הטועים ר"ל מפני טועי המדה והם המשוחות וטעותם עולה לפעמי' עד ט"ו אמות שאין מודדין אלא בחבל של חמשי' ונמצא ארבעי' חבלים לאלפים אמה וכל חבל וחבל מתמעט שיעור שתי אחיזות אחת בכל אחד משני ראשיו ושיעור האחיזה הוא טפח וחצי אצבע של גודל ונמצאו שמנים טפחים וארבעים אצבעות שהם עשרה טפחים והרי בין הכל תשעים טפחים שהם ט"ו אמה ונמצא שהרבה

בה ואע"פ שמערבין בה עירובי תחומין ה"ט משום שאין מערבין אלא לדבר מצוה משא"כ בשיתוף מבואות ש"מ דלא למצוה חשבינן לק"מ דמ"ש כאן מצוה לחזר אותו מצוה לצורך הנאתו כדי לטייל או להביא צרכי אכילתו וזה מצוה כמ"ש וקראת לשבת עונג מ"מ אותו מצוה היא בשביל הנאתינו משא"כ לעיל דאיירי במצות הבורא עלינו לעבודתו כגון עירובי תחומין שאין מניחין אותו אלא לילך אצל רבו כדי ללמוד תורה או לבית הכנסת להתפלל וזה לאו הנאתינו אלא חובת המלך ב"ה עלינו וק"ל".

וראה גם ב"י שם "מצוה לחזר בין אחר עירובי חצירות וכו' כ"כ המרדכי בפרק הדר והביא ראיה מדאמר מבואה דדיירי בה תרי גברי כרבנן ליהוי בלא עירוב וטעמא רבה איכא דלא ליתו לידי איסור לאפוקי ולעיוולי באיסור וכ"כ בהגהות בפ"א מה"ע".

14) ומובן שהוא מוגבל הרבה יותר ממני שאין לו עירובי חצרות כו', שהרי נמצא הוא מחוץ לעיר ופשוט שאי"ז מצב של עונג כו', וראה בשו"ע אדה"ז סי' רמט סוס"ב "שכשאינו במקום ישוב בטוח אין לו עונג שבת כלל"

וז"ל שם: "וכל זה כשהוא במקום שיוכל להכין שם צרכי שבת . . . אבל אם הוא במקום שאי אפשר להכין צרכי שבת . . . מוטב שילך אפילו כמה פרסאות אולי יגיע למקום שיוכל להכין שם צרכי שבת . . . משישאר שם שבדאי לא יוכל להכין ואפילו אם יש עמו צידה כדי צרכי שבת מכל מקום אם הוא במקום שאינו ישוב בטוח מותר לו לילך משם אפילו כמה פרסאות עד שיגיע למקום ישוב בטוח שכשאינו במקום ישוב בטוח אין לו עונג שבת כלל".

15) אבל אינו חיוב גמור אלא שהוא "מצוה" (כמו בעירובי חצרות). וראה שו"ע אדה"ז שם ש"אם הוא במקום שאינו ישוב בטוח מותר לו לילך משם וכו'" ולא נזכר שחייב (או: שצריך) לילך כו').

19) ואפי' אם לא הי' האיסור דיציאה חוץ לתחום איסור חמור יותר, הרי "לא התירו משום עונג אלא דברים שאיסורם הוא משום דרך חול כו' דכשמתענג בהם יש כאן ענין עונג שבת ולא דרך חול, אבל שאר כל האיסורים כו' אפי' הגזירות שגזרו חכמים בשבילם לסייג, פשיטא דלא דחינן להו משום מצות עונג שהיא מצוה הבאה בעבירה כו'" (קו"א לשו"ע אדה"ז או"ח סי' שא סק"ב וז"ל בשו"ע או"ח סי' שא בתחלותו: "אין לרוץ בשבת אא"כ הוא לדבר מצוה כגון לבה"כ או כיוצא בו . . בחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם מותר וכן לראות כל דבר שמתענגים בו". ובמג"א שם סק"ד: "וכן לראות. פי' אף על פי שאסור לראות דיוקנאות כמ"ש סי' ש"ז סט"ו מ"מ אם הראי' עונג לו מותר לראות והב"ח פי' דמותר לרוץ כדי לראות דבר עונג".

וז"ל בקו"א שם: "ומה שכתב המג"א צ"ע היכי מיירי, אי בדיוקנא עצמה, ממה נפשך אי ס"ל דאף בחול אסור א"כ משום ענג שבת מי שריא איסורא דאל תפנו אל האלילים שמדרבנן אין זה מענג אלא מנאץ, ואי ס"ל כתוס' ורא"ש דבחול שרי א"כ אף בשבת מנ"ל לאסור. ואף אם תמצי לומר לאסור כמו בכתב שתחתיה, וכן אם תמצי לומר דמיירי בכתב שתחתיה ג"כ, צע"ג היכי שרי משום עונג שבת גזרה דשמא יקרא בשטרי הדיוטות כדפרש"י ורא"ש. עיין שם ברא"ש דאיסור שטרי הדיוטות הוא ממצוא חפצך, דמהתם נפקא לך ג"כ איסור מקח וממכר כמ"ש התוס' ורא"ש פט"ו, וא"כ נשרי נמי מקח וממכר לצורך ענג שבת כשאי אפשר לקנות בדרך היתר בהקפה, וח"ו ישתקע הדבר, שלא התירו משום ענג אלא דברים שאיסורם הוא משם דרך חול, כגון שלא יהא דיבורך (עיין סי' ש"ז סי"א בהג"ה) והילוכם בשבת כבחול, דכשמתענג בהם יש כאן ענין ענג שבת ולא דרך חול, אבל שאר כל האיסורים היוצאים מפסוק זה אם תשיב כו' אפילו הגזרות שגזרו חכמים בשבילם לסייג פשיטא דלא דחינן להו משום מצות ענג שהיא מצוה הבאה בעבירה".

תחומין יש מן התחום המצויין ולחוץ ט"ו אמה שהם מתחום זה וי"מ שחכמי תקנו להם כך מחשש המזלזלים בשבת וכיון שזה אנוס הוא מקילין בו במי שהחשיך אבל ביוצא לא אפי' בשוגג או באונס שלא חלקו בו חכמי' ואף בזו פסקו גדולי הפוסקי' כת"ק וגדולי המפרשי' כר' שמעון וכן נראה ולשיטתנו בדין ארבע אמות כל שהחשיך לו באמת תשע עשרה שחוץ לתחום יכנס ומ"מ אם נודע בבירור שנתמצית המדה לא יכנס אא"כ הוא ברביעית אבל חוץ לארבע אמות לא ומ"מ יתבאר בגמ' דוקא בששני רגליו עומדים חוץ לארבע אמות אבל אם רגלו אחת בתוך ארבע יכנס ואפי' רובו לחוץ שני אם תשיב משבת רגלך רגליך קרינן כלומר כששני רגליך חוץ לתחום הוא שצריך לימנע מלשוב הא כל שרגלו אחת בתוך התחום לא וכן הלכה וזה שפסקנו דברי ר' שמעון דוקא במחשיך יש אומרי' אף ביוצא ובתלמוד המערב אמרוה כן והוא ששנו שם הו' בעיין מימר מה דמר ר' אליעזר ביוצא אבל במחשיך לא אשכח תני היא הדא היא הדא וכן הו' בעיין מימר מה דמר ר' שמעון במחשיך אבל ביוצא לא אשכח תני היא הדא היא הדא וכן פסקוה גדולי המפרשים".

18) שהרי גם לר"ש יש איסור בדבר. לא מיבעי להסוברים שביוצא חוץ לתחום במזיד מודה ר"ש דאסור ליכנס (רבינו יהונתן ועוד, שם) אלא גם להמבואר בירושלמי (עירובין סופ"ד "הוון בעיי מימר מה דמר רבי לעזר ביוצא הא במחשיך לא אשכח תני היא אדא היא אדא הוון בעיי מימר מה דמר רבי שמעון במחשיך הא ביוצא לא אשכח תני היא אדא היא אדא", וכ"כ הרשב"א (הובא בב"י ר"ס ת"ה "מי שיצא חוץ לתחום וכו' משנה בס"פ מי שהוציאוהו (עירובין נב:) ואע"ג דפליג ר"ש קי"ל כת"ק וכן פסק הרמב"ם בפכ"ז וכתב שם הרב המגיד שהרשב"א פסק כר"ש דאמר אפילו יצא ט"ו אמה יכנס לפי שאין המודדין מכוונין המדות וחוץ למקום הציון יש ט"ו אמה ונקטינן כהרמב"ם") והמאירי, ועוד) דאפי' ביצא יכנס, הרי ודאי שלכתחילה אסור לצאת גם לר"ש.

וראה סי' רמ"ב ס"ט בקו"א סק"ה וז"ל בשו"ע אדה"ז שם: "מותר ללוות (ה) בריבית של דבריהם לצורך סעודת שבת ויו"ט או לצורך שאר סעודת מצוה אם אי אפשר ללוות בלא ריבית"

ובקו"א סק"ה: "ברבית של דבריהם. הנה ירושלמי זה הובא בתשובת מהרי"ל סימן ל"ז ללמוד ממנו להלוות צדקה ברבית, והוא הדין למעות יתומים עיין שם, ואנן קי"ל ביו"ד סימן ק"ס דאין להלות צדקה ומעות יתומים אלא ברבית דרבנן. וע"ש בב"י דאף הרשב"א לא עלה בדעתו להקל בצדקה אלא משום דאין לה בעלים מיוחדים. וע"ש בט"ז סי' קע"ב סק"ג דאין להתיר ברבית קצוצה משום דבר מצוה, וכן הוא בש"ך שם סק"ח. ורמ"א שם שהביא דעת המקילין להלות על מקומות בית הכנסת בלא נכיתא, היינו משום דס"ל דבלא נכיתא היא אבק ריבית ע"ש, ובסי' ק"ס סעיף כ"ב בהג"ה כוונתו שהקהל סומכין על המתיר אפילו ברבית קצוצה, אבל אין לסמוך על זה כי אם לצורך גדול שהוא כפקוח נפש כמ"ש הט"ז שם. וע"ש בט"ז ס"ק כ"א דלפקוח נפש מיירי שהמלוה הוא רשע, ומשמע דהוא הדין לדבר מצוה. ומה שמתירין להלוות על מקומות בית הכנסת היינו שהרבית היא (המצוה)"

וגם לדעת המג"א (שם סי' שא סק"ד) קרוב יותר לומר (כדמוכח בקו"א שם) שדחינן רק האיסורים שלמדין מהכתוב "אם תשיב וגו' ממצוא חפצך גו'" (ישעי' נח, יג "אס"תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דברי"). וראה לקמן הערה 22.

אבל באוצר הגאונים - תשובת (שבת קנא, ב. סי' תסד) (הובא בהגהות דעת שלום או"ח סי' רסו במג"א סק"ז)) כ': "וישראל שהוא בדרך ופגע בו שבת ומתיירא בנפשו מן לסטים כו' ואם הי' לו בהמה לרכוב עלי' רכיבה יפה מרגילה בשבת מרכיבה מן מיני ורגילה מן מיני ענוי הוא" וז"ל שם: "וישראל שהוא בדרך ופגע בו שבת ומתיירא

בנפשו מן ליסטיין אם אותן הלסטיין באו על עסקי נפשות מותר לישראל לחלל את השבת שכך אמרו חכמים חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה והוא יחלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה ואם היה לו בהמה לרכוב עליה רכיבה יפה מריגלה בשבת שרכיבה מן מיני עונג וריגלה מן מיני ענוי הוא ומלקין ועונשין אותו כמו שאמרו חכמים".

והרי רכיבה בשבת שבות גמור הוא (ביצה ל, ב [צ"ל לו, ב] "כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביו"ט, ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין".

שו"ע אדה"ז ר"ס שלט"א אין רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יחתוך זמורה להנהיגה כמ"ש בסי' ש"ה"י).

אבל זהו שלא כדעת הפוסקים (עי"ש במג"א ובשו"ע אדה"ז סי' רסו ס"ז "ואפילו אם הוא צריך לצאת חוץ לתחום מפני חשש סכנה וכשירכב על החמור יהיו רגליו תלויות למעלה מ"י טפחים מן הארץ וכל למעלה מ"י טפחים אין בו משום איסור תחומין כמו שנתבאר בסי' רמ"ח וכשילך ברגליו יעבור על איסור תחומין ואפילו איסור תחומין שהם מן התורה כגון חוץ לייב מיל להאומרים שהם מן התורה אעפ"כ ילך ברגליו לפי שאף שכשירכוב יהיו רגליו למעלה מ"י טפחים מכל מקום כיון שהוא יושב במקום שנוח תשמישו דהיינו על גבי החמור שהוא מקום נוח לתשמיש ישיבה ורגלי החמור נוגעים בארץ הרי זה דומה להולך בקרון שאע"פ שגבוה י" טפחים מכל מקום אם יש בו ד' על ד' יש בו משום תחומין כמו שיתבאר בסי' ת"ד. ומכל מקום אם הוא בענין שיש חשש סכנה אם לא ירכב וילך בקרון כגון שהולך במדבר עם שיירא ולא יוכל ללכת עמהם אם ילך ברגליו וכל כיוצא בזה יכול לרכוב ולילך בקרון אף כשעודנו בתוך התחום שאין שם איסור כלל בהליכה ברגל".

וז"ל במג"א שם: "כתב בהגמ"ר הרוכב על סוס מוטב לו לרכוב דאינו עובר אלא משום שבות דהאוכף טפל לגבי הרכוב אבל אם ירד יעבור על שביתת בהמתו ומחמר ולהר"מ נראה דלא ירכוב ויזרוק האוכף דמשום הפסד מועט דאוכף לא נתיר לו לרכוב ע"כ וכ"כ מהרא"י בכתבי ס"י ס"א ואפשר שמוטב לרכוב משום דאיבעיא לן אם יש תחומין למעלה מי ואם ילך ברגליו יעבור על תחומין וברכיבה נקטינן לקולא דאין תחומין למעלה מי, ומיהו יש לדחות דתוך י"ב מיל קי"ל תחומין דרבנן וא"כ מה לי רכיבה ומה לי תחומין וגרע רכיבה דשמא יש תחומין למעלה מי ועבר נמי אתחומין וחוף לי"ב מיל לדעת האומר שהוא דאורייתא א"כ למעלה מי הוי ספק דאורייתא ואפשר דמוטב הוא לרכוב דכשילך ברגליו יעבור ודאי אדאורייתא (ועסי ת"ד) ואם הולך בקרון כל שהוא רחב ד' אף על פי שהיא למעלה מי כארעא סמיכתא (כמ"ש ס"י ת"ד) ומוטב לילך ברגליו עכ"ל ב"י, וש"מ דאם האוכף שוה הרבה אפשר דמותר לרכוב,

וצ"ע דלא מצינו זה בשום מקום ועסי של"ד ס"ב, ואם רגליו תלויות למטה מי פשיטא דאיכא איסור תחומין וכ"מ סוף ביצה ובהגמ"ר ספ"ק דעירובין ולפי מ"ש רש"י בעירובין דף מ"ג בעמוד רחב ד' פשיטא דיש תחומין דהא חזי להילוך והילוך מעליא הוא כי קמבעיא לן כשאין רחב ד' דלא ניחא תשמישתיה או בקפיצה ע"י שם או בספינה שאינה נחה ודמי לקפיצה באויר עכ"ל, וא"כ ברכיבה ובישיבה בקרון דניחא תשמישתיה מה לי למעלה מי או למטה מי, ובאמת לא הזכירו הפוסקים דבר זה והרב"י חידש זה מדעתו ולפע"ד יש ברכיבה איסור תחומין אפי' למעלה מי דרכוב כמהלך דמי וראיה מדדחיק בגמ' בעמוד י' או ע"י שם ולא קאמר ברוכב אלא ברכיבה יש תחומין כשהסוס מהלך ה"ל כאלו הוא מהלך ובהכי מתישבא מעשה דאחר שמביא הרב"י והא דלא קאמר בספינה משום דבמים לכ"ע תחומין דרבנן עסי ת"ד ואם העכו"ם מוליד הקרון עסי ש"ה ססי"ח עיי"ש בארוכה,

ובהגהות דעת שלום שם "ובודאי לא ראו הפוסקים ז"ל ת' זו. ועיי' תה"ד ס"י ס"א, ועיי' באה"ט לקמן ס"י ש"ה סק"ה, ועיי' . . . ס' הכבוד, וז"ל וקראת לשבת עונג וכת' הרכה בך והעונג אשר לא נסתה כף רגלה נמצא עונג זמן מניעות הילך רגל".

ואולי י"ל - דכיון דשם מיירי בפקו"נ י"ל דס"ל (בתשובה שם) ששבת הותרה אצל פקו"נ

(ראה הדיעות בזה בשו"ת צ"צ או"ח ס"י לח "והייתי סבור לומר דבאמת יש לומר שהרמב"ם לא סבירא ל"י כלל דינו של המגיד משנה. ויש ליתן קצת טעם, אם נאמר שזה תלוי במחלוקת אם שבת דחוי כדעת הרשב"א בתשו' [חלק א] ס"י תרפ"ט והר"ן שהובאו ב"י ס"י שכ"ח, או כדעת הר"מ והרא"ש פרק ח' דיומא דשבת הותרה - עיין מג"א סק"ט ופמ"ג לשם - כי אם הותרה עושים אפילו דבר שאין בו רק צורך קצת, על דרך שאמרו ביום טוב שני לגבי מת דכחול ממש שוי' רבנן, עיי"ש דאפילו למיגז ל"י אסא התירו מהאי טעמא בסי' תקכ"ו, ועיין בתשו' רשב"א הנ"ל והמגיד משנה יש לומר נמי דסבירא ל"י הותרה, ומה שכתב ריש פרק ב' מתני' דוחה את אין רא"י, דהא תנן פרק ב' דתמורה שקרבן ציבור דוחה את השבת ואת הטומאה, ואעפ"כ יש אומרים דהותרה, ולא אותבינן עליהו ממשנה זו . . . אלא שמצאתי לרבינו ז"ל בסי' שכ"ח דגם האומרים דחוי' סבירא להו נמי דינו של המגיד משנה, דהא בסעיף י"ג כתב ששבת דחוי', ואעפ"כ בסעיף ד' הביא דינו של המגיד משנה. ואפשר לומר דמהאי טעמא החמיר שם. ודעת המג"א נראה לי כמו שכתבתי, דתלוי בפלוגתא הנ"ל, שהרי בס"ק ד' כתב: עיין מה שכתבתי סעיף ט"ז, ושם לא כתב כלום מזה, רק בס"ק י' סתר דעת העולת שבת שרצה לומר דהגהות מרדכי סבירא ל"י דחוי', אם כן נראה דאם הי' דחוי' הי' זה [כנגד] מה שכתב [ב]ס"ק ד' ודו"ק עיי"ש בארוכה.

וראה שו"ע אדה"ז סי' שכח סי"ג "חולה שיש בו סכנה שאמדהו ביום שבת שצריך לעשות לו רפואה ידועה שיש בה מלאכת חילול שבת ח' ימים אין אומרים נמתין עד הלילה ונמצא שלא נחלל עליו אלא שבת אחת אלא יעשו מיד אע"פ שמחללין עליו ב' שבתות שאף שבדאי לא ימות היום שהרי אמדהו שיתקיים ח' ימים מכל מקום יש לחוש שמא ימות לאחר הח' ימים אם לא יתחילו לעשות לו הרפואה מיד אבל במקום שאפשר לעשות לו הרפואה מיד בלי חילול שבת אלא שיצטרכו לשהות שעה מועטת לא יחללו כדי לעשותה תיכף ומיד בלי שום שהוי כלל אם הוא בענין שאין חשש סכנה כלל בשהוי מועט זה לפי שהשבת דחוויה היא אצל פיקוח נפש ולא הותרה לגמרי וכל שאפשר להצילו בלא חילול שבת אינה נדחית בשבילו . . . ויש אומרים שכיון שהשבת דחוויה היא ולא הותרה כלל מצה שאפשר לעשות שלא יהא חילול מן התורה צריך לעשות שלא יהא חילול במלאכה מן התורה ולכן אם אפשר לעשות בלא דיחוי ובלא איחור ע"י שינוי עושה ע"י שינוי שאז אין איסור מן התורה ואם אפשר לעשות ע"י נכרי בלא איחור כלל צריך לעשות ע"י נכרי מן התורה ולא אסרו לעשות ע"י נכרי אלא במקום שיש לחוש שמא יתעצל הנכרי ויבא לידי דיחוי ועכוב אבל לא כשישראל עומד עליו ומזרזו בענין שאין לחוש לכלום. והעיקר כסברא הראשונה ואעפ"כ המנהג במדינות אלו כסברא האחרונה אבל טוב שלא לנהוג כן כי יש חשש שמא יראו עכשיו שאין עושין רק ע"י נכרי יסברו שיש איסור בזה לעולם על ידי ישראל ולפעמים לא יהיה נכרי מצוי ועל ידי זה יסתכן החולה במה שימתינו על הנכרי ועכ"פ הרוצה לעשות ע"י נכרי יגלה לרבים באותו פעם שיש היתר לישראל עצמו אלא שהנכרי הוא מזומן כאן ע"י"ש בארוכה)

וא"כ לא איכפת לן באיסור רכיבה, ומאידך גיסא אם מתענג - קיים בזה מצות עונג שבת גם בפקו"נ.

(20) ראה משנה זבחים פ, א "מתן ארבע במתנה אחת [רש"י: כגון דם עולה בבכור שהן תחתונים], ר"א אומר ינתנו במתן

ארבע [רש"י: ורואה המתנות היתירות הניתנות מדם הבכור כאילו הן מים ואין זה בל תוסיף], ר' יהושע אומר ינתנו במתנה אחת [רש"י: משום בל תוסיף וידי עולה יצא דכל הניתנין על מזבח החיצון שנתן במתנה אחת כיפר], אמר לו רבי אליעזר הרי הוא עובר על בל תגרע אמר ליה רבי יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף, א"ל רבי אליעזר לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו א"ל ר' יהושע לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ועוד א"ר יהושע כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך [רש"י: ואינו דומה עושה מעשה ליושב ואינו עושה ואיסור בא מאיליו]."

עירובין ק, סע"א "כתנאי . . . מתן ארבע במתן אחת, רבי אליעזר אומר, ינתנו במתן ארבע. ורבי יהושע אומר, ינתנו במתנה אחת . . . ועוד אמר רבי יהושע, כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך, כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך. לרבי אליעזר דאמר התם קום עשה עדיף, הכי נמי ירד. לרבי יהושע דאמר התם שב ואל תעשה עדיף, הכי נמי לא ירד. דילמא לא היא, עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם קום עשה עדיף אלא דקא עביד מצוה. אבל הכא דלא עביד מצוה, הכי נמי לא ירד. ואי נמי, עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם שב ואל תעשה עדיף אלא דלא קא עביד איסורא, אבל הכא דקא עביד איסורא, הכי נמי דירד". **לקמן הערה 26. וראה לקמן הערה 22.**

(21) וי"ל שגם רבנן לא פליגי בעצם הענין דריבוי הכמות מכריע את האיכות אלא דס"ל* שהמשוחות היו ממצין את המדות.

וכדמשמע מהא דלא אישתמיט בפוסקים בדיני מדידת התחומין - לומר שכונסין את הסימן ט"ו אמה, ועכצ"ל משום דקי"ל כת"ק דר"ש (רמב"ם הל' שבת פכ"ז הי"א "מי שיצא חוץ לתחום אפלו אמה אחת לא יכנס שהארבע אמות שיש לו לאדם תחלתן ממקום שהוא עומד בו. לפיכך כיון שיצא חוץ מתחומו אמה או יתר ישב במקומו ואין

ספרי במדבר קמ"ז "וביום הראשון מקרא קודש - ארעו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה" **"ומקרא קודש פירשו חכמים כו' ולענוגו בעונג אכילה ושתי"**

וראה גם בקו"א סק"א "בכלל מקראי כו'. בלאו הכי נמי משמע, מדאיקרי קודש ואתיא במכל שכן מיו"ט. וכן מוכח מפרש"י על פסוק זכור וגוי שפירש כבית שמאי, מכלל דלכבדו במנה יפה הוא מדאורייתא, משום דקודש הוא לקדשו במאכל כו'. משא"כ להרמב"ם ז"ל שאין מצוה אלא שלא להתענות בו, כמבואר בב"י ס"י תי"ח, ונפקא ליה מדכתיב אכלוהו היום כי שבת היום לה' מכלל דבשבת אסור להתענות. ולא חשיב לה בתרי"ג, משום דנפקא מכלל מצות אכילת המן שאינה נוהגת לדורות. וביו"ט שנאמר מקרא קודש יהיה וגוי ודרשו בספרי לקדשו כו', ס"ל דאסמכתא בעלמא היא, שהרי במנין המצות מנה שש מצות לשבות ממלאכה בששת ימים טובים מדכתיב מקרא קודש בכל חד וחד ע"ש, וזהו כמ"ש הב"י ס"י תפ"ז, ולא מנה לקדשו במאכל כו'. וגם בשבת אי הוה סבירא ליה דהא דאסור להתענות הוא מדרשת הספרא לקדשו כו', א"כ גם לכבדו בכסות נפקא מלקדשו, ומנא לן לחלק ביניהם מסברא, ובהדיא מבואר ברמב"ם דלכבדו בכסות הוא מדרבנן".

וראה ג"כ סי' רפח ס"ג שהמתענה ת"ח אף ש"תענוג הוא לו כו' ביטל עיקר עונג שבת" וז"ל שם: "אבל מותר להתענות תענית חלום בשבת כשחלם בו ביום שיפה תענית לחלום לבטל הגזר דין כאש לנעורת אם מתענה בו ביום, והתירו לו חכמים בשביל שיקרע גזר דינו, ועוד לפי שאין כאן ביטול עונג שבת לגמרי כיון שנפשו עגומה עליו בשביל חלומו אם לא יתענה ואם יתענה בטוח הוא שיקרע גזר דינו א"כ הרי התענית הזה תענוג הוא לו. ומכל מקום אף שקורעים גזר דינו חוזרים ונפרעים ממנו על שביטל עיקר עונג שבת, ומה תקנתו יתענה עוד תענית בחול שיתכפר לו".

לו להלך אלא בתוך ארבע אמות מעמידת רגליו ולחוץ. וכן מי שהחשיך חוץ לתחום המדינה אפלו אמה אחת הרי זה לא יכנס לה אלא מהלך ממקום שנכנס עליו השבת והוא עומד בו אלפים אמה בלבד. ואם כלתה מדתו במקצת העיר מהלך עד סוף מדתו כמו שאמרנו. היתה רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום הרי זה יכנס".

טושו"ע ר"ס תה "מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס להיות כבני העיר ואין לו אלא ארבע אמות מעמידת רגליו ולחוץ" **דלא ס"ל כן**.

(* או ע"ד משנ"ת לעיל בהערה 17.

22) ובהחשיך חוץ לתחום כו' אף את"ל שענוג שבת מה"ת (ראה הדיעות בזה בשו"ע אדה"ז ר"ס רמב"ש שני דברים נתפרשו בשבת על ידי הנביאים והם כבוד וענג שנאמר וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד ועיקרון מן התורה שהשבת הוא (א) בכלל מקראי קדש שנאמר וביום השביעי שבת שבתון מקרא קדש וגוי ומקרא קדש פירשו חכמים לקדשו ולכבדו בכסות נקיה ולענוגו בענג אכילה ושתיה.

ויש אומרים שמקרא קדש הוא לקדשו באיסור עשיית מלאכה אבל הכבוד בשבת ויו"ט והענג בשבת הן מדברי סופרים (אבל (ב) הענג והשמחה ביו"ט במאכל ומשתה הוא מן התורה כמו שיתבאר בסימן תקכ"ט) ומכל מקום צריך להזהר בהם מאד שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה וכל המענג את השבת שכרו מפורש בקבלה אז תתענג על ה' וגוי ובדברי רז"ל שמוחלין לו על כל עונותיו וניצול מדינה של גיהנם" **(ותחומין מדרבנן (ראה להלן ס"ו. ובפרט שכאן אינו איסור גמור של תחומין שהרי "משלך נתנו לך")**

הרי לכאורה המצוה דענוג שבת מה"ת הוא רק באכילה ושתי' (ראה שו"ע אדה"ז שם (מספרא אמור פי"ב [ד] ביום הראשון מקרא קדש - קדשהו . . במה אתה מקדשו? במאכל, ובמשתה, ובכסות נקיה".

ומתני' דמי שהחשיך פשוט שמיידי אפילו
ביש לו מה לאכול כו' שאז אינו מבטל
העונג דאורייתא.

וראה לעיל הערה 15 שאינו חיוב גמור ולכן
לא דחי איסור גמור של תחומין*.

* וי"ל ע"פ הנ"ל שזהו טעמו של אדה"ז
(ראה לעיל הערה 19) שלא התירו איסור
מדרבנן בשביל עונג שבת (דלכאורה זהו גם
אם עונג שבת דאורייתא) - כי מיידי שם
בעונג

א) שאינו דאכילה וממילא אינו מה"ת, ולא
דחי עונג דרבנן איסור דרבנן (ראה פרמ"ג
או"ח במשב"ז סי' רסד סק"א "ואיני יודע
אמאי לא דשמא יכבה ולא מצי להדליק,
וכהאי גוונא בחנוכה למאן דאמר [שם כא,
א] כבתה זקוק לה. והנפקא מינה, א', נר
כשר אצל פסול . . ב', אי עומד גבוה ב'
קומות וסגור במפתח . . ג', כרך דבר פסול
עם כשר . . ד', אם אין לו רק פסול, ליטה
אסור, ולשמא יצא אין ספק מוציא מידי
וודאי (עיין פני יהושע שבת כא, א ד"ה
בתוס' בד"ה ומותר בהא דנר חנוכה, דרב
הונא אמר שם בין בחול בין בשבת, דנפקא
מינה באין לו כי אם פסול, ועיין תוספות
ד"ה ומותר, וי"ל בין שבת כרך דלא הוה
גזירה לגזירה, דאי אפשר להדליק בשבת,
אין מקומו פה).

ואני מסופק קצת, אם אין לו כשר מהו
להדליק פסול, דשמא יטה גזירה, ומכל
מקום הדלקת נר חובה, ואתי קום ועשה
דרבנן ודחי לה לשב ואל תעשה בדרבנן כמו
דדחי לה בדבר תורה. ומיהו י"ל כהאי גוונא
לאו מצוה כלל. אלא לפי מה שכתב הצמח
צדק בסימן כ"ח דכבוד שבת דבר תורה
הוא, וכן עונג וקראת לשבת עונג כו' [ישעיה
נח, יג], והדלקת הנר מכלל הכבוד והעונג
הוא, כמו שכתב הר"מ ז"ל פרק ה' [הלכה
א] ופרק ל' [הלכה ה] מהלכות שבת, הביאו
התוספות שבת בסימן רס"ג [סי"ק] א', ואם
כן י"ל דחי לה דבר תורה לדרבנן בעידנא
(עיין מ"א סימן תמ"ו ס"ק (א') [ב]). ומיהו
בסימן רמ"ב כתבנו דלאו דבר תורה הוא
אלא דברי קבלה, ובמקום אחר [סימן שז

משבצות זהב אות א; פתיחה כוללת ח"א
אות יט] כתבנו מזה לענין הלבשת ערומים
דהוה דבר תורה, אין מקומו פה. ועיין לבוש
[סימן] רס"ג סעיף ד' במה שכתב ואפילו הם
דרבנן, אם כן י"ל דברי קבלה נמי דוחין
ללאו דדברי סופרים באין לו אחר כי אם
פסול. ויראה לאסור"י).

ב) שאינו חיוב (גמור) ולכן לא דחי איסור
(גמור) דרבנן.

ואם נאמר שאדה"ז קאי גם על עונג
אכילה, וגם אם הוא דאורייתא - לכאורה
זהו כמ"ש בשו"ת צ"צ (חאו"ח סי' לו
"הנה לא מיבעיא לפי דעת תשו' מהרלנ"ח
סי' ק"ג (דף קל"א ע"ב וע"ג) דסבירא לי
אף לריש לקיש אם נשבע לאכול חצי כזית
נבלה - אף שמדאורייתא חל השבועה, עם
כל זה אסור לו לאכול החצי זית, משום
דהעמידו חכמים דבריהם במקום תורה
בשב ואל תעשה. וכתב שכן כתב בפירוש
בתשו' הר"ן סי' ע"ג, בד"ה וכן מה
(שאמרת) [שכתבת] שחייב לקיים שבועתו
כו': [ואם לענין] שיהא חייב לעבור על
האיסור (אף באבק רבית שמדבריהם) כדי
לקיים שבועתו, כיון שנשבע בכולל - זו לא
אמרה אדם מעולם, ח"ו כו', אע"פ שהרבית
מדבריהם, אין מחייבין אותו לפרעו,
שהחכמים העמידו דבריהם במקום תורה
בשב ואל תעשה עכ"ל . . אך אף אם נאמר
שאין דברי הר"ן מוכרחים כל כך, מכל
מקום בנדון זה אין צריך לכל זה, דהא
מצות תענית יום הכפורים הוא עשה ולא
תעשה . . ולכן אף אם הי' מפורש בתורה
מצות עשה לאכול בשבת - אין עשה דוחה
עשה ול"ת, אף הדרבנן לבד שבהעשה ול"ת"
עיי"ש בארוכה.

וראה שו"ע אדה"ז סי' תמו ס"ה "ואם
מצא חתיכת חמץ בביתו ביו"ט או בשבת
אפילו יש בה כזית לא יבערנה בו ביום אלא
יכפה עליה כלי עד הערב לכסותה מן העין
שלא ישכח ויאכלנה ובערב יבערנה. במה
דברים אמורים בחמץ שנתחמץ קודם
שביטל חמצו בי"ד שאינו עובר עליו בבל
יראה ובל ימצא מן התורה אבל בחמץ
שנתחמץ בפסח הרי זה מבערו אפילו ביו"ט

החמץ ביו"ט מן התורה ואי אפשר לחכמים להתיר דבר האסור מן התורה אלא כופה עליו כלי עד הערב ועל שהייה זו שמשחה את החמץ עד הערב אינו עובר בבל יראה ובל ימצא כיון שהוא רוצה לבערו אלא שחכמים מונעים אותו הרי הוא אנוס ולא הזהירה תורה בל יראה ובל ימצא אלא למי שיש בידו לבער" (בשם הרן שהעמידו חכמים דבריהם בשוא"ת גם אם אינו שבות של ל"ת ועשה, אבל "אם נאמר שאין דברי הר"ן מוכרחים כ"כ" (ל' הצ"צ שם) לכאורה מותר לעבור על איסור דרבנן בשביל עונג דאורייתא (עדמ"ש בפרמ"ג שם).

23) או"ח סי' שכח סט"ז "היה חולה שיש בו סכנה צריך בשר שוחטין לו ואין אומרים נאכילנו נבלה שהיא איסור לאו ואל נחלל עליו שבת שהיא איסור סקילה כי השבת ניתנה לדחות כבר בהבערה ובבישול ועוד שבנבלה עובר על כל כזית וכזית ואפילו כשאוכל פחות מכזית יש איסור מן התורה בכל אכילה ואכילה משא"כ בשחיטה אינו עושה אלא איסור אחד אע"פ שהוא חמור ועוד שמא יהיה החולה קץ באכילת איסור ויפרוש ויסתכן ומכל מקום אם החולה צריך לאכילה לאלתר והנבלה מוכנת מיד והשחטה מתאחרת לו מאכילין אותו הנבלה. אבל אם הוא צריך להרתיח לו יין ימלא ישראל ויחס נכרי לפי המנהג שנתבאר למעלה וישגיח עליו (עיין ביו"ד סי' קנ"ג וקנ"ה) שלא יגע בו קודם שירתח ואף אם יגע בו אין בכך כלום כי אעפ"כ לא יהיה בו אלא איסור מדברי סופרים משא"כ כשיחס הישראל יעשה איסור של תורה ואין לחוש כלל שיקוץ החולה בו לפי שאין איסורו חמור כל כך".

24) אבל מזה לבד אין להכריח דס"ל לאדה"ז שכמות עדיפא (גם כששניהם הם מסוג אחד) שהרי הוסיף שם עוד ב' טעמים לדין זה.

אמנם בתניא (אגה"ת פ"ז) כתב בפשיטות: ואף מי שלא עבר על עון כרת אלא שאר עבירות קלות אעפ"כ מאחר שהן פוגמים. הרי בריבוי החטאים יכול להיות פגם כמו

כדי שלא יעבור עליו בבל יראה ובל ימצא וכיצד מבערו אם יש לפניו נהר יפררנו וישליכנו לנהר ואל ישרפנו כדי למעט בחילול יו"ט ואם אין לפניו נהר ישרפנו או יפררנו ויזרה לרוח ואע"פ ששביתת יו"ט יש בה מצות עשה ולא תעשה כמו שיתבאר בסי' תצ"ה וביעור חמץ בפסח אין בו גם כן אלא מצות עשה תשביתו שאור וגוי ולא תעשה בל יראה ובל ימצא ואין דוחין עשה ולא תעשה מפני עשה ולא תעשה מכל מקום כיון שמלאכת ההבערה והזרייה לרוח הותרה ביו"ט מן התורה לצורך אכילה הותרה לגמרי אפילו שלא לצורך אכילה ובלבד שיהיה בהן צורך יו"ט כגון לצורך מצוה עוברת שזמנה בו ביום כמו שיתבאר בסי' תצ"ה וביעור חמץ ג"כ היא מצוה עוברת שהרי כל רגע ורגע שמשחה אותו ואינו מבערו עובר עליו בבל יראה ובל ימצא.

ויש חולקין על זה ואומרים דאפילו נתחמצה בפסח לא יבערנה ביו"ט ואפילו יש לפניו נהר לא ישליכנה לשם דכיון שהחמץ אסור בהנאה בפסח הרי הוא מוקצה ואסור לטלטלו ביו"ט שהרי אינו ראוי לכלום ואע"פ שאיסור טלטול המוקצה אינו אלא מדברי סופרים וביעור חמץ שלא ביטלו קודם הפסח הוא מן התורה שעובר עליו בבל יראה ובל ימצא מכל מקום חכמים העמידו דבריהם במקום עשה ולא תעשה שיש כח ביד החכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה כלומר שאינו עובר מצות התורה בידים אלא הוא יושב ובטל והיא מתבטלת מאליה ואפילו לשרפה במקומה אסור אע"פ שאינו מטלטלו ומלאכת השריפה הותרה לצורך אכילה אין אומרים שמתוך שהותרה לצורך אכילה הותרה לצורך מצוה כיון שמן התורה אפשר לקיים המצוה בלא חילול יו"ט דהיינו שישליכנו לנהר או לבית הכסא שהרי טלטול המוקצה אינו אסור אלא מדברי סופרים וכן יכול מן התורה לפרר ולזרות לרוח ולא אמרו שהזורה הוא מאבות מלאכות אלא בזורה תבואה כדי להפריש ממנה את המוץ שהוא בורר (אוכל מתוך הפסולת) (פסולת מתוך האוכל) אבל כשזורה כל האוכל לרוח אין כאן איסור מן התורה ולפיכך אסור לשרוף

על מצות לא תעשה של טומאה במקדש שלא באת לידך שלא עשית אתה שהרי מעצמו מת שם השרץ ולא היה בידך להזהר בו מה שא"כ כשנוטלו בהמיינו עובר עליו על לא תעשה בעצמו שהיה יכול להזהר ל"א ר' יוחנן בן ברוקה הוא דקא"ל לר"י מוטב שיעבור על מצות לא תעשה שלא באת לידו דהיינו מצות ריבוי טומאה מלעבור על שהיית הטומאה שהיא לפניו עתה והראשון נראה"

ופ"מ "גמ', אמר לו ר' יוחנן בן ברוקה: לר' יהודה. לא נמצאת וכו': עד שימצא פשוטי כלי עץ. א"ל: ר' יהודה. לא נמצאת וכו' א"ל מוטב וכו': כלומר שחזר ר' יהודה והוסיף עוד בטעם שמוטב לעבור על מצות ל"ת שלא באת לידו לעבור עליה כגון הכא דשהויי טומאה ממילא הוא דהויא ואיהו לא עביד מידי מלעבור על מצות ל"ת שבאת לפניו ועבר עלה בידי שמרבה את הטומאה והכי מיתפרשא כל הני א"ל בתרא דלקמן" **שאינו שולל טעם הבבלי, וכן משמע לשון (הירושלמי שם) — אי קום ועשה עדיף (לעשות) או שב ואל תעשה עדיף (ראה בפ"י קה"ע ופ"מ שם,**

וראה בבלי ק, סע"א "לרבי אליעזר דאמר התם קום עשה עדיף, הכי נמי ירד. לרבי יהושע דאמר התם שב ואל תעשה עדיף, הכי נמי לא ירד. דילמא לא היא, עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם קום עשה עדיף אלא דקא עביד מצוה. אבל הכא דלא עביד מצוה, הכי נמי לא ירד. ואי נמי, עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם שב ואל תעשה עדיף אלא דלא קא עביד איסורא, אבל הכא דקא עביד איסורא, הכי נמי דירד" עיי"ש).

וגם לפ"ז יש לבאר הקישור בין הרישא וסיפא ע"פ משנת"ל (ס"ב) בחומר איסור יציאה חוץ לתחום (איכות) לגבי איסור השבתת עונג - שהוא (יציאה חוץ לתחום) בקום ועשה. וא"כ י"ל דלהירושלמי דטעמו של ר"ש הוא (נוסף על הטעם דריבוי כמות מכריע את האיכות) דקום ועשה עדיף ה"ז בא בהמשך (להפלוגתא ברישא ו)לדעתו של ריב"ב דס"ל ג"כ דקום ועשה עדיף.

בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה. . . עד"מ . מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד הן מאפילות כמו מחיצה אחת ויותר וז"ל שם: "ואף מי שלא עבר על עון כרת וגם לא על עון מיתה בידי שמים שהוא הוצאת ז"ל וכה"ג אלא שאר עבירות קלות. אעפ"כ מאחר שהן פוגמים בנשמה ונפש האלקית וכמשל פגימת ופסיקת חבלים דקים כנ"ל. הרי בריבוי החטאים יכול להיות פגם כמו בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה. ואפי' בכפילת חטא אחד פעמים רבות מאד. כמו שהמשיל הנביא החטאים לענן המאפיל אור השמש כמ"ש מחיתי כעב פשעך הם עבירות חמורות [המבדילים] בין פנימית השפעת שם הוי' ב"ה לנפש האלקית. כהבדלת ענן עב וחשוך המבדיל בין השמש לארץ ולדרים עליה עד"מ. וכענן חטאתיך הן עבירות קלות שאדם דש בעקביו המבדילים כהבדלת ענן קל וקלוש עד"מ. והנה כמו שבמשל הזה אם משים אדם נגד אור השמש בחלון מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד הן מאפילות כמו מחיצה אחת עבה ויותר".

25) בלקח טוב ס"ט"ז קורא לתוכן הפלוגתא "ריבוי זמן אי מכריע את הכמות". אבל מובן שאף שבכלל "אפושי טומאה" הוא ענין של כמות, הרי ביחס לריבוי זמן (שאינו בזה התפשטות הטומאה) הנה "אפושי טומאה" הוא ענין של איכות (שבהטומאה ניתוסף ענין, הענין דלטמא אחרים בפועל).

26) גמרא שם "מאי לאו, בהא קא מיפלגי, דמאן דאמר שלא לשהות, קסבר המכניס שרץ למקדש חייב. ומאן דאמר שלא לרבות, קסבר המכניס שרץ למקדש פטור. לא, דכולי עלמא חייב. והכא בהא קא מיפלגי, מר סבר, שהויי טומאה עדיף. ומר סבר, אפושי טומאה עדיף".

בירושלמי (סוף עירובין "אמר לו ר' יוחנן בן ברוקה לא נמצאת משהא בטומאה אמר לו לא נמצאת מרבה בטומאה. אמר לו מוטב לעבור על מצות לא תעשה שלא באת לידי ממצות לא תעשה שבאת לפניו" **תולה המחלוקת בטעם נוסף (ע"ש בקה"ע ר' יהודה הוא שהשיב לריב"ב דמוטב לעבור**

וי"ל דלהבבלי הקישור בין הרישא וסיפא הוא לא רק בענין הכרעת ריבוי הכמות אלא גם בסוג האיכות. כי להבבלי טעמו של ר"ש הוא דריבוי הכמות מכריע האיכות דקום ועשה, וגם ברישא ריבוי הכמות דשהויי טומאה מכריע (לא רק האיכות דאפושי טומאה אלא גם) האיכות דקום ועשה.

(27) תו"א צט, ד "ועמ"ש בד"ה למנצח על השמינית בענין ששאל מין אי לרי יהושע כתיב כי בו שבת כו'. והלא הקב"ה מוריד גשמים ומצמיח דשאים כו' והשיב לו משל מעירוב והוצאה שברשות אי א"צ עירוב והוצאה כך כל העולם שלו הוא. ולכאורה אינו מובן התירוץ שהרי שאר כל ל"ח אבות מלאכות זולת מלאכת ההוצאה אינן תלויות בחילוק רשויות כלל שאסור לחרוש ולזרוע ברה"י כמו ברה"ר. אלא שהתירוץ הוא כי ענין השביתה לא שייך רק בסדר ההשתלשלות שיש שם מדרגות רבות כמו חילוק רשויות אבל בבחי' המקיף את כל העולמות בשוה הרי כל העולם כולו שלו הוא והכל בבחי' השוואה אחת לפניו כחשכה כאורה הרי בבחי' זו לא שייך ענין שביתה כו' וע"ש"י.

לקו"ת תזריע כא, ג "ובזה יובן מה דאיתא במדרש בראשית רבה פ"א ששאל מין אי מרבי עקיבא אם כדברך שהקב"ה מכבד את השבת אל ישיב בה רוחות אל יוריד בה גשמים אל יצמיח בה עשב, והשיב לו משל מעירוב והוצאה שברשות אי א"צ עירוב להוצאה כך כל העולם שלו הוא כו' . . . ולכאורה אינו מובן שהרי כל שאר חילוקי מלאכות אינן תלויות בחילוק רשויות כלל כגון הזורע כו' . . . וזהו שהשיב המשל מעירוב והוצאה לפי שכל העולם שלו הוא פ"י שלא שייך שם עלייה ממדרגה למדרגה כמו בפנימית שיש שם מדרגות רבות והרי הם כמשל חילוק רשויות אבל בבחי' א"ק המקיף את כולם בהשוואה אחת הרי כל העולם שלו הוא והכל בבחי' השוואה אחת לפניו כחשכה כאורה"י.

מצה זו תר"ם פנ"ז "בזה יובן מארז"ל במד"ר בראשית פ"א, ששאל מין אי מרי

עקיבא אם כדברך שהקב"ה מכבד את השבת אל ישיב בה רוחות ואל יוריד בה גשמים ואל יצמיח כו', והשיב לו משל מעירוב ויצאה שברשות אי א"צ לעירוב, כך הקב"ה שכולו שלו הוא כו', ולכא"ו עדיין אינו מתורץ שהרי שאלתו הי' על כל הל"ט מלאכות האסורים בשבת והוא השיב לו מעירוב והוצאה שברשות אי א"צ לעירוב, אך הענין נת' במ"א באריכות שכל הל"ט מלאכות ז"ע בירורים מניצוצות דזמ"ק דתהו שנפלו בשה"כ וז"ע ששת ימים תעבוד בעבודת הבירורים ובשבת הוא השביתה כי בשבת בורר אסור ואז הוא עליית כל הבירורים מששת ימי המעשה כו', ואמנם בבחי' שלמעלה מבחי' התהו שם אינו שייך כלל ענין הבירורי' ושם כל מלאכות אלו מותרים הם שלא אסרה התו' רק בעוה"ז שנפלו שם הניצוצות דתהו ולכן בששת ימי החול הוא זמן הבירורים נא' ששת ימים תעבוד, אבל בשבת אסור, אך הנה בבחי' ומדרגה שלמעלה מבירורים לא שייך איסור כל הל"ט מלאכות הנ"ל, וע"ז שהשיב לו ר"ע משל מעירוב והוצאה שזהו בבחי' ששייך חילוק רשויות אבל בבחי' א"ק בחי' אדם דבריאה דכלליות שם אינו שייך עדיין בחי' חילוק רשויות כלל שהרי כולל כלליות הבריאה וממלא כל העולמות כנ"ל שרגלי א"ק מסתיימין בעשיי', נמצא שהכל שלו ואינו שייך עירוב והוצאה כמו שאינו שייך באדם לחלק בין האברים שלו עצמו לאסור שלא יומשך אבר זה לחבירו כו', ומאחר שאינו שייך חילוק רשויות גם בחי' בירור הבירורי' ג"כ אינו שייך לכן משיב רוחות ומוריד גשמים ומצמיח כו'".

(28) ב"ר פ"א, ה "טורנוסרופוס הרשע שאל את רבי עקיבא, אמר מה יום מיומים, אמר ליה ומה גבר מן גוברין. אמר מה אמרית לך, ומה אמרת לי. אמר ליה אמרת לי מה יום מיומים, מאי שנא יומא דשבתא מכל יומא, ואמרית לך ומן גבר מגוברין, מאי שנא טורנוסרופוס מכל גוברין. אמר ליה שרצה המלך לכבדני. אמר ליה אף זו שרצה הקדוש ברוך הוא לכבדה. אמר ליה מנאן את מודע לי, אמר ליה הרי נהר סמבטיון יוכיח, שמושך אבנים כל ימות השבת, ובשבת הוא נח. אמר ליה לנגדא את

קשה מה ענין טלטול למלאכה והלא מלאכה אסורה בכ"מ. והבדרשי כתב שהשיב לכסיל כאולתו. ולא נהירא אבל התשובה ע"ז כיון שאין כל חדש תחת השמש והכל מתוקן מששת ימי בראשית אלא שה' מעמיד ומקיים המשך הטבע תמיד שיהיה נוהג על פי הטבע הנברא בו ימי בראשית וזה אינו אלא במדרגת טלטול שמגיע הדברים להמשיך הוייתן ואחר שמלא כל הארץ כבודו פירש שהכל שלו שמעידין על כבודו נמצא שמטלטל בחצירו. וע' בב"ר פ"א מזה",

מהרז"ו לב"ר שם "מותר בכל העולם. ואף ששאל אותו על המלאכה מאחר שהכל נעשין בדברו אין מלאכה לפניו רק הכל בדמיון טלטול".

ומה שתירצו צע"ג - שהרי לא נזכר כלל בהמענה דר"ע.

30) ועפ"ז מובן מה שהשיב לו משל מעירוב והוצאה למטה, כי זה שהוצאה היא כללות מלאכת שבת הוא לא רק לגבי הקב"ה (כביפ"ת ובמהרז"ו שם) כ"א גם במלאכת שבת בהאדם למטה.

31) תוס' ריש מס' שבת ד"ה יציאות השבת שתיים שהן ארבע: "הקשה ריב"א דדיני הוצאות שבת היה לו לשנות גבי אבות מלאכות אחר פרק כלל גדול לקמן (שבת דף עג.) דהתם קתני אבות מלאכות מ' חסר אחת וקתני הוצאה לבסוף והוה ליה להתחיל כסדר בדברים דמיירי בע"ש מבעוד יום כגון לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה אין שורין דיו וסמנין ואין צולין בשר ואח"כ במה מדליקין וכירה ובמה טומנין שהם דברים הנוהגים עם חשיכה ואח"כ במה בהמה ובמה אשה יוצאה דברים הנוהגים בשבת עצמו ושוב אבות מלאכות של שבת ודרך התנא לשנות כסדר זה כמו שמצינו בפסחים דמתחיל בליל י"ד ושוב בי"ד ושוב בשחיטת פסחים שהוא בין הערבים ואחר כך שונה מאכילת פסחים שהוא בלילה וכן ביומא מתחיל בז' ימ"י קוד' יה"כ ואח"כ בעיה"כ ואח"כ ליל י"כ ותירץ דהוצאה חביבא ליה לאקדומי

נגיד לי, אתמהא. אמר ליה והרי המעלה את המת בזכורו יוכית, שהוא עולה כל ימות השבת ובשבת אינו עולה, וההוא גברא להוי בדק באבוהי. חד זמן צריך ובדק באבוהו, וסלק כל יומא דשבתא, ובשבתא לא סלק. בחד שבתא אסקיה, אמר ליה אבא מן דמיתת אתעבדית יהודי, אתמהא. מפני מה עלית כל ימות השבת, ושבת לא עלית. אמר ליה כל מי שאינו משמר את השבת אצלכם ברצונו, כאן הוא משמר אותו בעל כרחו. אמר ליה וכי עמל יש לכם שאתם עמלים כל ימות השבת, ובשבת אתם נוחין. אמר ליה כל ימות השבת אנו נדונין ובשבת אנו נוחין. חזר אצל רבי עקיבא, אמר לו אם כדבריד שהקדוש ברוך הוא מכבד את השבת, אל ישב בה רוחות, אל יוריד בה גשמים, אל יצמיח בה עשב. אמר ליה תפח רוחיה דההוא גברא, אמשל לך משל, לשנים שהיו דרין בחצר אחת, אם אין זה נותן ערוב וזה נותן ערוב, שמא מתרין לטלטל בחצר. אבל אם היה אחד דר בחצר, הרי הוא מתר בכל החצר כלה, אף כאן הקדוש ברוך הוא לפי שאין רשות אחרת עמו, וכל העולם כלו שלו, מתר בכל עולם כלו. ולא עוד אלא שהרי אוכלי המן מעידין עליו, שכל ימות השבת היה יורד ובשבת לא היה יורד".

וראה שמו"ר פ"ל, ט "מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא שהלכו לרומי ודרשו שם אין דרכו של הקדוש ברוך הוא כבשר ודם שהוא גוזר גזרה והוא אומר לאחרים לעשות והוא אינו עושה כלום והקדוש ברוך הוא אינו כן. היה שם מין אחד אחר שיצאו אמר להם אין דבריכם אלא כזב, לא אמרתם אלקים אומר ועושה, למה אינו משמר את השבת. אמרו לו רשע שבעולם אין אדם רשאי לטלטל בתוך חצרו בשבת, אמר להם הן, אמרו לו העליונים והתחתונים חצרו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר (ישעיה ו, ג): מלא כל הארץ כבודו, ואפלו אדם עובר עברה, אינו מטלטל מלוא קומתו, אמר להם הן, אמרו לו כתיב (ירמיה כג, כד): הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא".

29) וכן הקשה ביפ"ת (שמו"ר שם) "אין אדם רשאי לטלטל בתוך חצירו. לכאורה

33) פסחים סח, ב "דתניא רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה רבי יהושע אומר חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש, ואמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר עצרת לה' אלקיך וכתוב אחד אומר עצרת תהיה לכם רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם".

שו"ע אדה"ז סי' תקכט ס"י "אף על פי שהאכילה ושתיה במועדות היא מצות עשה לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו שהרי כבר נאמר עצרת לה' אלקיך ואף על פי שנאמר עצרת תהיה לכם כבר פירשו חכמים חציו לה' וחציו לכם לפיכך כך היא הדת הנכונה בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין שחרית ומוסף וחוזרים לבתיים ואוכלין סעודת הבקר והולכים לבתי מדרשות וקורין בנביאים ודורשין באגדה עד אחר חצות היום כדי לקיים חציו לה' ואחר כך מתפללין מנחה וחוזרין לבתיים לאכול ולשתות ולשמוח שמחת יו"ט שאר היום עד הלילה כדי לקיים חציו לכם. ועכשיו שמאריכים בניגונים בתוך התפלה אין זה עולה בכלל חציו לה' אלא בכלל לכם הוא".

וראה רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ט "אף על פי שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצות עשה. לא יהיה אוכל ושותה כל היום כלו. אלא כך היא הדת. בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום וחוזרין לבתיים ואוכלין. והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום. ואחר חצות היום מתפללין תפלת המנחה וחוזרין לבתייהן לאכל ולשתות שאר היום עד הלילה".

טושו"ע שם ס"א "מצות י"ט לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה ואל יצמצם בהוצאת י"ט וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת".

34) חינוך מצוה לב "שלא לעשות מלאכה בשבת - שלא לעשות מלאכה ביום השבת

משום דממשנה זו שמעינן כמה דברים הוצאה והכנסה דעני ועשיר ודבעי עקירה והנחה ושנים שעשאוה פטורין וידו של אדם חשובה לו כדי על ד' וידו של אדם אינה לא כרה"י ולא כרה"ר ור"ת מפרש דדבר ההוא רגיל הש"ס לשנות תחילה וכן במס' ב"ק (דף ב) השור והבור המבעה וההבער ולא נקט כסדר הפרשה וכן מפרש רב האי גבי ד' צריכין להודות בפרק הרואה (ברכות דף נד:) דלא נקט הש"ס כסדר הפסוק ועוד מפרש ר"ת דפתח ביציאות משום דבעי למימר לא יצא החייט במחטו אע"ג דלא שנה המלבן משום אין נותנין כלים לכובס ולא המעביר משום במה טומנין הוצאה הוצרך לשנות טפי משום דמלאכה גרועה היא כמו שאפרש".

פיהמ"ש להרמב"ם שם "ומה שחייבו להתחיל בדין "ההוצאה מרשות לרשות", ואם היא מנויה בסוף אבות מלאכות (פ"ז דף ע"ג.) רוצה לומר "המוציא מרשות לרשות", לפי שזאת המלאכה היא נמצאת תדיר ובה יכשלו בני אדם על הרוב, לפי שאינם צריכים בה לכלי. וטעם שני ללמדנו שהיא מלאכה אף על פי שהנראה ממנה אינה מלאכה, על כן הקדימה להזהיר עליה לפי שהיא מדרשה אתיא כמו שיתבאר".

32) יתרו כו, י [צ"ל כ, י] "ויום השביעי שבת לה' אלקיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך".

וראה פרשתנו טז, כג-כה "ויאמר אלהים הוא אשר דבר ה' שבתון שבת קדש לה' מחר את אשרתאפו אפו ואת אשרתבשלו בשלו ואת כלהעדף הניחו לכם למשמרת עדהבקר: ויניחו אתו עדהבקר כאשר צוה משה ולא הבאיש ורמה לאיהיתה בו: ויאמר משה אכלהו היום כישבת היום לה' היום לא תמצאהו בשדה".

וראה פירש"י בהר כה, ב "דבר אלבני ישראל ואמרת אלהים כי תבאו אלהארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה" ד"ה שבת לה': לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית.

שבת מבחינת התלבשות בבחי' עשייה וגם לא נתלבש בבחי' הדיבור שהם עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. . אלא התלבשות אור א"ס ב"ה להוות ולהחיות הברואים ולדש בטובו מאין ליש בשבת בוא בבחי' המחשבה לבדה שהוא עולם הבריאה ולכן נמשכה נשמה יתירה בשבת דהיינו מעולם הבריאה" עיי"ש בארוכה.

ד"ה טוב טעם תש"ג פט"ו [סה"מ תש"ג ע' 38] "דהנה כתיב כי ששת ימים עשה הוי' וגו' עשה דוקא דהיינו מה שנתפשט ונמשך החיות לבושי עשי' אבל בשבת שבת מההתלבשות בלבושי עשי', וגם לא נתלבש בהדיבור שהם עש"מ שבהם נבה"ע והיינו דשבת כבי' מהמדרי' האלו שבהם הי' התהוות ובריאת העולם וענין השביתה הוי"ע העלי' שעולים למעלה לשרשם ומקורם ולכן כתיב ממצוא חפצך ודבר דבר ואמרו"ל שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול והיינו כי להיות כי בצלם אלקים ברא את האדם לכן צריך לשבות בשבת מפני כי בו שבת הקב"ה, והקב"ה שבת מבחי' הדיבור. . והתלבשות אוא"ס להוות ולהחיות הברואים ולחדש בטובו מאין ליש בשבת הוא בבחי' המחשבה לבדה, וכידוע דהמשכת החיות למטה בחול בחוץ לארץ הוא ע"י לבושי עשי', ובא"י הוא ע"י לבושי היצירה ובשבת הנה המשכת החיות הוא ע"י לבושי הבריאה דגי' עולמות הם מחשבה דיבור ומעשה דעולם הבריאה הוא בחי' מחשבה" עיי"ש.

(37) ראה ב"ר פ"ח, ח "רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן אמר, בשעה שהיה משה כותב את התורה, היה כותב מעשה כל יום ויום, כיון שהגיע לפסוק הזה, שנאמר, ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, אמר לפניו רבון העולמים מה אתה נותן פתחון פה למינים, אתמהא. אמר לו כתב, והרוצה לטעות יטעה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, האדם הזה שבראתי, לא גדולים וקטנים אני מעמיד ממנו, שאם יבוא הגדול לטל רשות מן הקטן ממנו והוא אומר מה אני צריך לטל רשות מן הקטן ממני, והן אומרים לו למד מבוראך, שהוא ברא את העליונים ואת התחתונים, כיון

אנחנו, ולא נניח לעשות לבנינו ועבדינו ובהמותינו, שנאמר (שמות כ י) לא תעשה כל מלאכה וגו'. . משרשי מצוה זו, שנהיה פנוים מעסקינו לכבוד היום לקבע בנפשתינו אמונת חדוש העולם שהיא חבל המושכת כל יסודי הדת, ונזכר ביום אחד בכל שבוע ושבוע שהעולם נברא בששת ימים חלקים, ובשביעי לא נברא דבר, ובכל יום ויום נבראו ענינים חלקים, להורות על הרצון הפשוט, שלא כדעת המתפלספים הנמאסים לנו בדעתם זה, שחושבים לאמר, שעם היותו ברוך הוא היה הכל. ובמנוחתנו בשביעי זכר לנו בחדושו של עולם, כי כשישבתו בני אדם כלם ביום אחד בשבוע, וישאל כל שואל מה עילת זאת המנחה? ויהיה המענה כי ששת ימים עשה ה' וגו', כל אחד יתחזק מתוך כך באמונה האמתית" עיי"ש.

(35) שעהיוה"א בתחלתו "הנה כתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם כדכתיב ודבר אלקינו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים לעד כו' כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר יהי רקיע כו' ממש וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים ואפי' ארץ הלזו הגשמית ובחי' דומם ממש אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש" עיי"ש.

(36) לקו"ת שבת שובה סו, ג "והנה בשבת כתיב כי ששת ימים עשה וגו'. וביום השביעי שבת. ולכאורה אינו מובן שהרי הוא ית' מחדש בכל יום מע"ב וגם בשבת מחדש להיות השפעת והמשכת החיות שאילו היה מסתלק כרגע ח"ו היה העולם חוזר לאין ואפס. . אך הענין דכתיב כי ששת ימים עשה דייקא דהיינו מה שנתפשט ונמשך החיות ע"י בחי' עשייה אבל בשבת

לא נעדר פי' שלא נעדר מבחי' ביטול שזהו כלל בכל סטרא דקדושה ואפי' במדרגות תחתונים נמשך בחי' ביטול היש בכל עולם לפי מדרגתו" עיי"ש.

39) מדרש תהלים ס"פ עג "אמר רבי שמואל בר נחמני לפי שבעולם הזה הזכר מסבב אחר הנקבה אבל לעתיד לבוא הנקבה תסובב אחר הזכר שנאמר (ירמיה לא כא) נקבה תסובב גבר. כך לפי שבעולם הזה הקב"ה מחזר על ישראל שיעשו תשובה אבל לעתיד לבוא ישראל מחזרין אחר הקב"ה שיעשה רצונם שנאמר (שם) נקבה תסובב גבר. (יחזקאל לו כז) ואת רוחי אתן בקרבכם. אמר רבי סימון בשם רבי שמעון חסידא בעולם הזה אדם הולך ללקוט תאנים בשבת אין התאנה אומרת כלום אבל לעתיד לבוא אם אדם הולך ללקוט תאנה בשבת היא צווחת ואומרת שבת היום. בעולם הזה אדם הולך לשמש עם אשתו והיא נדה אין מי מעכב בידו אבל לעתיד לבוא אם רצה לעשות האבן זועקת ואומרת ממקום מושבה נדה היא שנאמר (חבקוק ב יא) כי אבן מקיר תזעק".

ילקו"ש ירמי' רמז שטו "נקבה תסובב גבר. בעולם הזה הקב"ה מחזר על ישראל שיעשו רצונו ויחזרו בתשובה, אבל לע"ל ישראל מחזרים על הקב"ה שיעשו רצונו שנאמר נקבה תסובב גבר. א"ר סימון בשם ר' שמעון חסידא בעולם הזה אדם לוקט תאנים בשבת אין התאנה אומרת לו כלום, אבל לעתיד לבוא היא צווחת ואומרת שבת הוא, בעולם הזה אדם הולך ומשמש עם אשתו נדה אין מי שיעכבנו אבל לעתיד לבוא האבן זועקת ואומרת לו נדה היא".

40) יבמות כ, א "איסור קדושה שניות מדברי סופרים ואמאי קרי ליה איסור קדוש" אמר אביי כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש א"ל רבא וכל שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מיקרי רשע נמי לא מיקרי אלא אמר רבא קדש עצמך במותר לך".

ספרי ראה יד, כא [קד, ז] "כי עם קדוש אתה לה' אלקיך. [קדש עצמך במותר לך].

שבא לבראת את האדם נמלך במלאכי השרת. אמר רבי לוי לית הכא מלכו, אלא משל למלך שהיה מטיל בפתח פלטין שלו, וראה בלורין אחת מושלכת, אמר מה נעשה בה, מהן אומרים דימוסיות, ומהן אומרים פריבטאות, אמר המלך אינדרטין אני עושה אותה, מי מעכב".

38) ראה תניא ספ"ג "עוד זאת ישמח בכפליים בשמחת ה' וגודל נחת רוח לפניו ית' באמונה זו דאתכפיא ס"א ממש ואתהפך חשוכא לנהורא שהוא חשך הקליפות שבע"הו החומרי המחשיכים ומכסים על אורו ית' עד עת קץ כמ"ש קץ שם לחשך. . ואין שמחה לפניו ית' כאורה ושמחה ביתרון אור הבא מן החשך דייקא. וז"ש ישמח ישראל בעושי פי' שכל מי שהוא מזרע ישראל יש לו לשמוח בשמחת ה' אשר שש ושמח בדירתו בתחתוני שהם בחי' עשיה גשמיית ממש. וז"ש בעושי לשון רבים שהוא עו"הו הגשמי המלא קליפות וס"א שנק' רשות הרבים וטורי דפרודא ואתהפכן לנהורא ונעשים רשות היחיד ליחודו ית' באמונה זו".

לקו"ת במדבר טז, א "וכך כתיב וישע ה' אל הבל ואל מנחתו שפונה ונמשך ממנו חיות אל הברואים והוא יחיד חי העולמים מלך פי' שהוא עצמו ית' יחיד ומיוחד לבדו רק חי העולמים דהיינו חיות וקיום העולמות הוא מבחי' מלך כו', והנה המשכה והתפשטות זו היא כסדר המדרגות ממדרגה למדרגה כי בעולם האצי' איהו וחיוהי חד שאור א"ס ב"ה מיוחד שם ביחוד גמור כמו עד"מ התאחדות נפש המשכלת עם כח השכל המתפשט ממנה כנ"ל. . ועי"ז נאמר גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר ולתבונתו אין מספר ואח"כ בעולם השרפים אלף אלפין ורבוא רבבן כו' ומ"מ היש מספר לגדודיו כו'. ומשם יפרד יותר להיות מונה מספר לכוכבים וכתוב המוציא במספר צבאם. המוציא לשון המוציא מרה"י לרה"ר כי רה"י הוא עולם האצילות איהו וחיוהי חד ומשם יפרד בריבוי התחלקות המדרגות מעולם עד עולם להיות בחי' רה"ר טורי דפרודא, ומ"מ מרוב אונים ואמיץ כח איש

דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור, אי אתה רשאי לנהוג היתר בפניהם. (כי עם קדוש אתה לה' אלקיך. קדש א"ע [=את עצמך]).

וראה תניא פ"ל (לט, א) שהוא מדאורייתא וז"ל שם: "ואפי' פחות מערך הנ"ל כגון להפסיק באמצע שיחה נאה או סיפור בגנות חבירו ואפי' גנאי קטן וקל מאד אף שהוא אמת ואפי' כדי לנקות עצמו כנודע מהא דאר"ש לאביו רבינו הקדוש לאו אנא כתבי אלא יהודא חייטא כתביה וא"ל כלך מלה"ר [ע"ש בגמרא רפ"י דב"ב]. וכה"ג כמה מילי דשכיחי טובא ובפרט בענין לקדש עצמו במותר לו שהוא מדאורייתא כמ"ש קדושים תהיו וגוי' והתקדשתם וגוי'. וגם ד"ס חמורים מד"ת וכו'".

וראה קונטרס ומעין מ"א פ"א "והענין הוא דהנה מה שהאדם בא לעבור על דרכי התורה ולהמשיך אחרי תאוות לבו להתענג בתענוגי בני אדם (אפילו בדברים המותרים, כגון מ"ש נפשו בתענוגי ותפנוקי בני אדם יותר ממה שמוכרח לו לצורך קיום גופו, הרי זה גם כן העברה על דרכי התורה שמוחייב כל אחד ואחד לקדש את עצמו במופתר לו, כמו שכתב החנוך שהוא מצות עשה דאורייתא וכן הסכים בספר של בינונים (פרק למ"ד) "

ובהערות שם "החינוך: בחנוך לא מצאתיו. ובכלל צ"ע, כי ידוע שהחנוך הולך בעקבות מנין המצות של הרמב"ם (אלא שמזכיר השגות הרמב"ן. ראה לדוגמא מצוה יב ומז). ולולא דמסתפינא נ"ל לפענ"ד שטעה המעתיק, כי הי' כתוב בר"ת הח' ופירשו החינוך, אבל צ"ל החרדים, והוא שם (סוף חלק מ"ע מה"ת) בשם גאון ורשב"ג, מן הכתוב קדושים תהיו (ויקרא יט, ב. ועיי"ש ברמב"ן הובא בחרדים). ויש להעיר אשר בקונטרס עץ החיים (וכנראה מיוסד על דרוש הצ"צ בס' שמות פ' יתרו ד"ה ויאמר אם שמוע) מבאר דהתאוה בדברים המותרים הוא איסור של תורה וכמ"ש החינוך ס"י שפ"ז ובסהמ"צ להרמב"ם ל"ת מז והוא מל"ת דלא תתורו. עיי"ש".

(41) אבות פ"ב מי"ב "רבי יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמד תורה, שאינה ירשה לך. וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

משלי ג, ו "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחתיך".

טושו"ע או"ח סי' רלא "וכן בכל מה שיהנה בעוה"ז לא יכוון להנאתו אלא לעבודת הבורא יתברך כדכתיב בכל דרכיך דעהו ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לש"ש שאפילו דברים של רשות כגון האכילה והשתיה וההליכה והשיבה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר הגורם עבודתו".

(42) ראה שו"ע אדה"ז ר"ס שצו "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי יש אומרים שזו אזהרה ליוצא חוץ לתחום ושיעור תחום של תורה הוא י"ב מיל כשיעור מחנה ישראל שהיתה י"ב מיל על י"ב מיל וחכמים אסרו לצאת יותר מאלפים אמות שהן מיל א'. ויש אומרים שאין לתחומין עיקר מן התורה כלל אלא אפילו יותר מ"ב מיל אינו אסור מן התורה כלל וזה שנאמר אל יצא איש ממקומו זו היא אזהרה על הוצאה שהזהיר משה שלא לצאת עם הכלי מרשות היחיד לרשות הרבים ללקוט המן ושבו איש תחתיו קבלו חכמים שזו אזהרה שלא לטלטל ברשות הרבים אלא כשיעור תחתיו של אדם שהוא ד' אמות כמו שנתבאר בס"י שמ"ט. אלא שחכמים סמכו איסור התחומין של דבריהם למקרא זה אל יצא איש ממקומו שלא יצא יותר מאלפים מהמקום ששבת בו כי עד אלפים נקרא מקומו כמו שמצינו בערי מקלט שנאמר ושמתי לך מקום וגוי' והן קולטות אותו גם כשהוא חוצה להן שנאמר ומצא אותו מחוץ לגבול עיר מקלטו ונאמר להלן ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגוי' מה חוץ האמור להלן אלפים אף חוץ האמור כאן אלפים" עיי"ש,

**ובהמצויין בתו"ש מילואים לפ' בשלח ע'
שלו** [אינו נעתק מפני האריכות].

מלאכה כלומר אינן מלאכה להתחייב בהן
ומה שכתב ודברים הרבה הן שאסרו
חכמים לא נכלל זה בענין תשבות אלא ענין
אחר בפני עצמו הוא שחכמים אסרו דברים
אחרים שלא נזכרו בתשבות. והפ"י השני
שכתב ה"ה הוא כמו שכתבתי לעיל וזה
הפירוש בדבריו הוא עיקר שהוא מדוקדק
בלשונו שכתב על פי הדרך שנתבארו
עניניהם ושיעוריהם",

וראה רמב"ן ויקרא כג, כד "דבר אלבני
ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש
יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא־קדש"
ד"ה יהיה לכם שבתון שיהיה יום שביתה
לנוח בו ואמרו רבותינו (שבת כד) שבתון
עשה הוא והנה העושה מלאכה ביי"ט עובר
בלאו ועשה והשובת בו מקיים עשה ועל
דעתם המועדות כולם הוקשו זה לזה כי לא
נאמר שבתון בחג המצות ולא בעצרת
ובמכילתא (בא ט) ראיתי בפרשת החדש
ושמרתם את היום הזה (שמות יב יז) למה
נאמר והלא כבר נאמר כל מלאכה לא יעשה
בהם (שם פסוק טז) אין לי אלא דברים שהן
משום מלאכה דברים שהן משום שבות מנין
תלמוד לומר ושמרתם את היום הזה להביא
דברים שהן משום שבות יכול אף חולו של
מועד יהא אסור משום שבות והדין נותן
תלמוד לומר ביום הראשון שבתון (להלן כט
לט) והנה ידרשו "שבתון" לשבות בו לגמרי
אפילו מדברים שאינן מאבות מלאכות
ותולדותיהן אבל לא נתברר לי זה שאם
תאמר שהוא אסמכתא מה טעם שיאמרו
בלשון הזה כי "שבות" בלשונם נאמר
לעולם על של דבריהם והאיך יתכן לומר
דברים שהן אסורין משום שבות של
דבריהם מנין שיהו אסורין מן הכתוב ודרך
האסמכתות לשנות שהם מן התורה לא
שיאמרו דבר זה שהוא מדברי סופרים מנין
מן התורה אבל היה לו לומר דברים שאינן
מלאכה מנין תלמוד לומר שבתון

ונראה שהמדרש הזה לומר שנצטוינו מן
התורה להיות לנו מנוחה ביי"ט אפילו
מדברים שאינן מלאכה לא שיטרח כל היום
למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתכות
ולמלא החביות יין ולפנות הכלים וגם
האבנים מבית לבית וממקום למקום ואם

(43) ראה רמב"ם הל' שבת רפכ"א "נאמר
בתורה (שמות כב יב) (שמות לד כא)
"תשבות" אפלו מדברים שאינן מלאכה חייב
לשבת מהן. ודברים הרבה הן שאסרו
חכמים משום שבות. מהן דברים אסורים
מפני שהן דומים למלאכות ומהן דברים
אסורים גזרה שמא יבוא מהן אסור
סקילה"

ובמ"מ "נאמר בתורה תשבות אפי' מדברים
וכו'. כוונת רבינו היא שהתורה אסרה פרטי
המלאכות המבוארות ע"פ הדרך שנתבארו
עניניהן ושיעוריהן ועדיין היה אדם יכול
להיות עמל בדברים שאינן מלאכות כל
היום לכך אמרה תורה תשבות. וכ"כ
הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה שלו ובאו
חכמים ואסרו הרבה דברים. או תהיה
כוונת רבינו שיש לשבותין של דבריהם סמך
מן התורה מתשבות. וזה דרך הברייתות
שבמכילתא"

ולח"מ שם "נאמר בתורה תשבות אפילו
מדברים שאינם מלאכה חייב לשבות מהן
וכו'. [כתב ה"ה] כונת רבינו היא שהתורה
אסרה פרטי המלאכות וכו' או תהיה כוונת
רבינו וכו'. אפשר לומר דפירוש ראשון הוא
שמה שנאמר בתורה תשבות הוא שאסרה
תורה מיני שבות ולזה באה התורה ואמרה
תשבות והדבר נמסר לחכמים. והפ"י השני
הוא שלא באה התורה לאסור מיני שבות
אלא למלאכות גמורות אבל חכמים סמכו
בשבות על מקרא זה. ואם נפרש דברי ה"ה
כך קשה דלפירוש הראשון נמצאו כל מיני
שבות מן התורה דהא למוד דחול מועד
מדאורייתא סבירא להו הכי דהתורה
אסרה חול המועד במלאכה ונמסר הדבר
לחכמים. לכך נראה לפרש בדברי ה"ה כך
שהפ"י האחד הוא שהתורה אסרה מלאכות
גמורות אבל בפחות מהשיעור לא מפני
שהתורה לא אסרה קודם אלא המלאכות
כפי השיעורים והענינים שנתבארו אבל
המלאכות עצמם בפחות מן שיעור החיוב
לא נאסר מן התורה לכך אמרה תורה
תשבות. וזהו שכתב אפילו מדברים שאינם

תשא לד, כא "ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת בחריש ובקציר תשבת".

44* **ראה שער המצות להאריז"ל בפרשתנו ד"ב** "כבר ידעת כי תחום שבת מדאורייתא הוא עד ד' פרסאות שהם י"ב מיל כענין מחנה ישראל. וסוד הענין כי נתבאר אצלינו כי בשבת נכללים ג"ת נה"י, העולים למע' בגי'א חגי"ת. ונמצא, כי המקום שהיו בו בימי החול גי'ת נה"י דעולם העשיי הם עתה מקום חלל וריקן ופנוי, ואין בו דירה וישוב רגלי בני אדם. . ולכן אין איסור תחומין נוהג במדינה במקום שיש ישוב בני אדם ובתים רק בשדות. . ולכן נקראים חללים ע"ש המקום החלל ופנוי ההוא הגורם להם. וע"י עשיית מלאכה ביום השבת גורם לקליפות שיכנסו בתוך המקום החלל ופנוי ההוא וינקים מן הקדושה. . ומן החלל חזר חיים" עיי"ש בארוכה.

ש' הכוונות שבת קודם ד"א "ונחזור לענייננו, כי בענין חילול שבת, יש שני אופנים: האחד, הוא יציאת הוץ לתחום, והשני, הוא עשיית איזה מלאכה מן המלאכות. והנה היוצא מחוץ לתחום הנה הוא מעקר את נשמתו, ומוציאה מן הקדושה אל הקליפה, העומדת בסוף מקום תחום שבת כנ"ל. ולכן אינו חייב מיתה כי לא פגם רק בנשמתו בלבד, ועונו ישא בגיהנם, ויתלבן, ויחזור לשורשו בקדושה. אבל העושה מלאכה בשבת גורם להכניס הקליפה בפנים בתוך הקדושה, באותו המקום אשר משם הוא שורש נשמתו, וכיון שפגם בקדושה עצמה לכן חייב מיתה ממש, כי גורם ח"ו לטמא מקדש ה', כי ראתה זרים באו מקדשה ח"ו".

45 **ועפי"ז מובן קישור סיום מסכת זו לתחילתה:** "מבוי שהוא כו"מ מדבר בענין ההוצאה מרשות לרשות, תוכן כל הל"ט מלאכות כנ"ל בפנים), וגם סיום המסכת הוא בדין כל המלאכות (לא בענין תחומין).

(* **כבר העירו באחרונים (להמנהג לקשר ב"הדרן" סיום מס' עם ההתחלה) מברכות י, רע"א** "כל פרשה שהיתה חביבה על דוד, פתח בה ב"אשרי" וסיים בה ב"אשרי".

היתה עיר מוקפת חומה ודלתות נעולות בלילה יהיו עומסים על החמורים ואף יין וענבים ותאנים וכל משא יביאו בי"ט ויהיה השוק מלא לכל מקח וממכר ותהיה החנות פתוחה והחנוני מקיף והשלחנים על שלחנם והזהובים לפנייהם ויהיו הפועלים משכימין למלאכתן ומשכירין עצמם כחול לדברים אלו וכיוצא בהן והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה שבכל זה אין בהם משום מלאכה לכך אמרה תורה "שבתון" שיהיה יום שבתה ומנוחה לא יום טורח וזהו פירוש טוב ויפה ואחרי כן ראיתי במכילתא אחריתי דרבי שמעון בן יוחאי (יב טז) ששנו בה לשון אחר אין לי אלא מלאכה שחייבין על מינה חטאת מלאכה שאין חייבין על מינה חטאת מנין כגון לא עולין באילן ולא רוכבים על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקים ולא מטפחין תלמוד לומר כל מלאכה אין לי אלא ברשות במצוה מנין שאין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין ואין מגביהין תרומה ומעשרות תלמוד לומר שבתון שבות וכענין זה היא שנויה בת"כ (אחרי פרק ז ט) ביום הכפורים ואע"פ שאלו הברייתות חלוקות בלשונן ובמדרשיהן שמא לדבר אחד נתכוונו להביא אסמכתא לשבות דרבנן ומכל מקום בין שיהיה פירוש הברייתא הראשונה כמו שאמרנו או שהן כולן אסמכתות אבל פירוש "שבתון" כך הוא שתהיה לנו מנוחה מן הטורח והעמל כמו שביארנו והוא ענין הגון וטוב מאד והנה הוזהרו על המלאכות בשבת בלאו ועונש כרת ומיתה והטרחים והעמל בעשה ובי"ט המלאכה בלאו והטורח בעשה וממנו אמר הנביא (ישעיהו נח יג) מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר וכן שבת שבתון יהיה לארץ (להלן כה ד) שבת של מנוחה שלא יחרוש ולא יעבוד אותה כלל וזהו מה שדרשו שאין בחולו של מועד משום שבות וזה מן התורה שאלו מדבריהם כל דבר שאינו עושה אינו אומר לגוי ועושה (מו"ק יב) שאפילו בשבות דאמירה החמירו בה.

44 **משפטים כג, יב** "ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחמרך וינפש בן-אמתך והגר".

סדור האריז"ל כוונת עירוב [אינו נעתק מפני האריכות].

אוה"ת בראשית (כרך ג') תעד, ב "והענין דמבואר בלק"ת מהאריז"ל פ' בשלח בטעם תחום שבת אלפים אמה שהם המקום פנוי שבין הסט"א ובין נהי"מ דעשי, היינו כי בשבת נהי"מ דעשי נפרדים מן הקליפות ועולים למעלה בחג"ת משא"כ בחול רגליה יורדות שנה"י דעשי מתקרב למקום הקליפות כו' וכאשר עולים נהי"מ בשבת ומתרחקת מהקליפה נשאר חלל ומק"פ ביניהם ובין הקליפה אלפיים אמה כו' והעושה מלאכה בשבת גורם הכנסת הקליפה למקום החלל ונדבקים בקדושה כמו בחול וזהו ענין מחללי כו' ע"ש . . ועל אותו בחי' החלל הוזהרו בני"י שלא יצאו בו ברגלם אלא יאספו את רגלם לתוך התחום דקדושה וכמ"ש אל יצא איש ממקומו כו' וגם למעלה בחי' נהי"י נק' רגליך וע"ז אמר אם תשיב משבת רגליך שצריך לאסוף בחי' נהי"י דקדושה להגביהם כלפי מעלה בשבת ולא ירדו כ"כ למטה בבחי' חלל דקליפה לגרום להם ג"כ שפע המוחין דשבת כו"י עי"ש בארוכה.

(47) תניא פמ"ו "וזה"ש והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי ואומר ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם אני ה' אלקיכם וגו' פ"י כי ע"י קיום המצות הריני אלוה שלכם כמו אלקי אברהם אלקי יצחק וכו' שנקרא כן מפני שהאבות היו בחי' מרכבה לו ית' ובטלים ונכללים באורו. וככה הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק התורה והמצות ולכן חייבו רז"ל לקום ולעמוד מפני כל עוסק במצוה אף אם הוא בור ועם הארץ והיינו מפני ה' השוכן ומתלבש בנפשו בשעה זו רק שאין נפשו מרגשת מפני מסך החומר הגופני שלא נזדכך ומחשיך עיני הנפש מראות מראות אלקים כמו האבות וכיוצא בהן שראו עולמם בחייהם . . ובוזה יובן חומר עונש איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח השוה לכל נפש לפי שאף בנפש בור ועם הארץ גמור מאיר אור קדושת שבת וי"ט ונידון בנפשו בכרת וסקילה על חילול קדושה זו. וגם משהו חמץ או טלטול

פתח ב"אשרי", דכתיב: "אשרי האיש". וסיים ב"אשרי", דכתיב: "אשרי כל חוסי בו".

ובתוס' שם "וא"ת מאי כל הפרשיות והא לא אשכחן שום פרשה אחרת שמתחלת באשרי ומסיימת באשרי אלא היא. וי"ל דלאו דוקא פתח באשרי וסיים באשרי. אלא חתימה מעין פתיחה כמו תהלה שפתח בתהלה וסיים בתהלה תהלת ה' ידבר פי וכן הרבה פרשיות שמתחילות בהללויה ומסיימות בהללויה"

וראה ספר ויהא ברכה "קרא רבינו הקדוש לכל חלק מהסדר מסכת . . שהוא לשון אריגה שהתורה שבע"פ דומב לצמר ופשתים שעומלים ואורגים בה, ואנן נמי נימא לפי הפשוט מסכת נק' אותה הכלי שהאורג משליך עם החוט (של השתי בתוך הערב) ממזרח למערב, ואח"כ ממערב למזרח כך נקרא כל חלק מן התורה שבע"פ בשם מסכת להורות שלא יאמר האדם כבר גמרתיו החלק הזה ואין מן הצורך עוד לחזור עליי רק הפוך בה וחזור עליי ובכל פעם תמצא בה טעם חדש . . ובהעמיק יותר הנה אין קץ לתורתנו ע"כ כל חלק ממנה אין לו גמר ותמיד נעוץ סופה בתחילתה כמו מלאכת המסכ"ת כשמגעת אל הסוף חוזרת לראש ע"כ המנהג הנהוג בישראל בסיום מסכת לומר איזה דרוש לנעוץ סופה בתחילתה הדרך עלך".

ולהעיר גם מס"י פ"א מ"ז: נעוץ סופן בתחלתן ותחלתו בסופן.

(46) ראה בכ"ז בטעמי המצות להרח"ו פ' בשלח "כי מדאורייתא עד ג' פרסאות שהם י"ב מילין, והנין כי בשבת נכללין ג' תחתונות ועולין במקום ג' אמצעים ונמצא כי מקום נהי"י דעשיה הוא חלול ומקום פנוי ואין ישוב . . והנה המקום הפנוי שבין קדושה לקליפה נקרא תחום שבת כי היא תחום של שבת הקדושה שלא יכנס שם הקליפה . . ואמנם העושה מלאכה גורם הכנסות הקליפה למקום החלל הפנוי והקדוש ההוא" עי"ש בארוכה.

מוקצה פוגם בקדושה שעל נפשו כמו בקדושת נפש הצדיק כי תורה אחת לכולנו".

48) וטעם האיסור, במי שיצא חוץ לתחום, ליכנס לתוך התחום, י"ל לפי שעי"ז מכניס מהקליפות עמו לעיר.

והטעם ע"פ מדרש - כי כל עיסקא דשבתא כפול (מדרש תהלים צב, א "אמר רבי יצחק כל עיסקא דשבתא כפול. עומר כפול (שם כב) שני העומר לאחד. קרבנו כפול (במדבר כח ט) וביום השבת שני כבשים. עונשה כפול (שמות לא יד) מחלליה מות יומת. שכרה כפול (ישעיה נח יג) וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד. אזהרותיה כפולות זכור ושמור. מזמורו כפול מזמור שיר ליום השבת").

לקו"ת בתחלתו "ראו כי ה' נתן לכם השבת וגו'. במדרש תלים (סי' צ"ב) מהו ראו א"ר יצחק כל עיסקא דשבתא כפול. עומר כפול. שני העומר לאחד. קרבנו כפול. וביום השבת שני כבשים כו'. אזהרותיה כפולות זכור ושמור כו'. וברבות בשלח ס"פ כ"ה ששקולה שבת כנגד כל המצות כו' ע"ש".

ועי' שבת צו, ב "ותו, מעביר ארבע אמות ברשות הרבים מנלן דמחייב, אלא כל ארבע אמות ברשות הרבים גמרא גמירי לה".

49) וע"פ המבואר בפנים יש לתרץ קושיית המהרש"א (כתובות ז, א ד"ה מתוך

וז"ל בגמ' שם: "רב יהודה שרא למיבעל בתחלה ביו"ט אמר רב פפי משמיה דרבא לא תימא ביו"ט דשרי הא בשבת אסור דהוא הדין דאפילו בשבת נמי שרי ומעשה שהיה כך היה. רב פפא משמיה דרבא אמר ביו"ט שרי בשבת אסור א"ל רב פפי לרב פפא מאי דעתך מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אלא מעתה מותר לעשות מוגמר ביו"ט דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך".

וז"ל בתוס' שם ד"ה מתוך: "פירוש לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש

ובלבד שיהא צורך הנאת היום או צורך קיום מצוה ביו"ט כההיא דהוצאת קטן למולו וספר תורה לקרות בו ולולב לצאת בו (ביצה דף יב.) אבל שלא לצורך היום כלל לא כמו הוצאת אבנים דמיחייב והאופה מיו"ט לחול לרב חסדא דאמר לוקה (שם דף כא.) משום דלית ליה הואיל ושחיתת עולת נדבה דשרי לב"ה (שם דף כ:) היינו משום שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך חסר ומוצא חמץ בתוך ביתו דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ו. ו. ושם) דכופה עליו כלי ולא שרינן לשורפו משום מתוך היינו משום דאסור לשורפו מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו אבל אין לומר דאיירי כשביטלו דמכל מקום מדרבנן מצוה לשורפו והוי צורך היום דבמצוה דרבנן נמי שרינן היכא דאיכא למימר מתוך

והא דפליגי ב"ש וב"ה (ביצה דף יב:) במבשל גיד הנשה ביו"ט ואכלו דלבי"ש דלית להו מתוך לוקה ולב"ה דאית להו מתוך אינו לוקה צריך לומר אע"ג דלא חשיב אוכל נפש משום איסור דרכיב עליה מכל מקום צורך היום הוא כיון דאכיל ליה ונראה לר"י דהוצאת תינוק לטייל הוי צורך היום ומיהו הוצאה לצורך נכרי נראה דאסור ומה שנהגו עתה להוציא לצורך נכרי היה נראה לרשב"א משום דרשות הרבים דידן לא הוי אלא כרמלית דאין רחבין ט"ז אמה וגבי יו"ט לא גזור רבנן כי היכי דלא תקון רבנן עירובי חצירות ביו"ט כדמשמע בריש פרק שני דביצה (דף טז:) דאמר יו"ט שחל להיות ערב שבת כו' רבי אומר מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין לפי שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו אלמא לא תקון עירובי חצירות ביו"ט והוא הדין דלא גזרו בכרמלית והא דקיימא לן בפרק אמרו לו (כריתות דף יד. ושם)

ובפרק קמא דביצה (דף יב. ושם) דיש עירוב והוצאה ליו"ט נראה דאיירי בעירובי תחומין ושוב חזר בו דמחצר שאינה מעורבת אין ללמוד ממנה לכרמלית דחמיר טפי כמו שפירשתי במסכת שבת (דף קיז.) ועוד נראה דהא דקיימא לן דיש עירוב והוצאה ליו"ט בעירובי חצירות מיירי

ותירצו אחרונים כי להיות שבכתוב (בא יב, טז "וביום הראשון מקרא־קדש וביום השביעי מקרא־קדש יהיה לכם כל־מלאכה לא־יעשה בהם אך אשר יאכל לכל־נפש הוא לבדו יעשה לכם") **נאמר "כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש גוי" - היינו שהתורה התירה מלאכה לצורך או"נ - אין ללמוד מזה תחומין שאינם בגדר מלאכה**

(שו"ת חת"ס או"ח סי' קמט "מ"ש מהרש"א פ"ק דכתובות מ"ט לא הותר תחומין לצורך אוכל נפש קו' גדולה היא לכאורה דהבאת מאכלים ממקום למקום מיחשב או"נ ולא רק מכשירים ומשו"ה הותר הוצאה ואפי' רק לצורך קצת דמתוך שהותר לאוכל נפש ממש הותר שלא לצורך ואי מיחשב הבאת המאכלות ממקום למקום מכשירי' לא אמרי' מתוך כמ"ש תוס' פ"ק דכתובי' ורא"ש פ"ב דביצה סי' י"ט וכמ"ש יש"ש שם ודברי פני יהושע פ"ק דכתובות בזה לא נהירין ובודאי קשה למה לא נתיר הבאה מחוץ לתחום בי"ט כמו שמוציאין מרשות לרשות אבל האמת יורה דרכו דאין כאן קו' כלל דודאי אלו הי' איסור תחומין בכלל מלאכה היה בכלל היתר אך אשר יאכל לכל נפש וכו' אמנם תחומין אינו בכלל מלאכה ול"ד להבערה ולמ"ד הבערה ללאו יצאה עכ"פ בכלל מלאכה היתה במשכן אלא שיצא' ללאו ולחד דעה בתוס' אינו בכלל איסור מלאכה בי"ט דלא נאסר בי"ט אלא מה שהוא בשבת בכרת אבל עכ"פ הבערה בעצמותה במשכן היה חשובה ומלאכה רבה היא ע"כ הוא בכלל אך אשר יאכל וגו' משא"כ תחומין שנאסר הוא איסור בפ"ע לא מטעם מלאכה שהרי אין שום תנא שיהיה מכניס תחומין בכלל מלאכת המשכן ורק קפידא דקרא ואיסו' בפ"ע שאינו ענין לאיסור מלאכה כאיסור חמץ בפסח וחדש לפני העומר וכדומה ומה ענין זה להיתר או"נ ואין שום מקום להתירו לצורך או"נ אם הוא מדאורייתא וכשם שאין להתיר ביצה שנולדה בי"ט אחר שבת לצורך או"נ דהכנה איסור בפ"ע היא ולא בכלל מלאכה ולא הותר באך אשר יאכל לכ"נ אי"כ ברור שאין להביא מחוץ לתחום לצורך קידוש וכו' חדא

מדבעי למימר בפרק אמרו לו (כריתות דף יד. ושם) דאין עירוב והוצאה ליוה"כ ממתן התם אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב וכן בביצה (דף יב. ושם) בעי למידק דאין עירוב והוצאה ליו"ט מדשרו בית הלל להוציא קטן ולולב והיינו עירובי חצרות דהשתא מוכח לה שפיר מדשרו הוצאה דלא גזרו רבנן אעירובי חצירות אלא משום הוצאה אבל עירובי תחומין אין עניינה להוצאה והא דקאמר ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו היינו משום דמותר להוציא לצורך".

וז"ל במהרש"א שם: "תוס' בד"ה מתוך שהותרה כו' ובלבד שיהא צורך הנאת היום כו' ומיהו נראה דהוצאה לצורך עכו"ם ודאי דאסור כו' עכ"ל ר"ל ולית לן למשרי משום דה"ל צורך היום מיהת וק"ל . . בא"ד והא דקאמר ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו היינו משום דמותר להוציאו לצורך עכ"ל וצריך ליתן טעם אמאי לא התירו נמי תחומין לצורך דהא אפילו מלאכה גמורה התירו מהאי טעמא דמתוך ויש ליישב וק"ל".

וראה גם חי' רעק"א פסחים צג, ב. בתוד"ה ור"י "תוס' ד"ה רב יהודא וכו' דאית לי תחומין דאורייתא. תמוה לי מאד דמאי ארי' דרע"ק לשיטתי' דס"ל דתחומין דאורייתא הלא אף אם תחומין דרבנן העמידו חכמים דבריהם ואסור לילך חוץ לתחום משום אכילת פסח כההיא דאיתא בר"ה בשופר דאין מביאין מחוץ לתחום. גם קשה לי אף אם תחומים דאורייתא אמאי לא הותר לו לילך לביתו לאכול כמו כל מלאכות אוכל נפש, ואף דההליכה עצמה לא הוי אוכל נפש מ"מ לא יהי' גרע מהוצאת סכין לאכול בו דמותר, והא ודאי [ליכא למימר] דאכילת פסח דנאכל על השובע לא מקרי אוכל נפש רק מצוה והוא בכלל לכם ולא לגבוה, דז"א דהא מותר לצלות פסח בליל י"ט (ועיין תוס' ביצה כז סע"ב) וא"כ מ"ש צלייה ומ"ש מחוץ לתחום" למה לא הותר איסור תחומין לצורך אוכל נפש כמו שהותרו שאר מלאכות?

יכול ליכנס מן המודיעים רק עד סמוך לתחלת הלילה אבל לא בלילה משום איסור תחומין, שתמה על זה ג"כ אמאי לא יוכל ליכנס גם בלילה כדי לאכול את הפסח דהוי צורך או"נ וכמו הוצאת סכין ברשוה"ר,

ולעני"ד דכאן לא ק"מ דבאמת משמע מתוסי שם (סח ב) דהבאת חוץ לתחום הוי רק מכשירין וכמו שכי הפנ"י, אבל יש לחלק בזה דלילך חוץ לתחום וכן הוצאת סכין ברשוה"ר כדי לאכול עמו הוי רק מכשירין משום שאינו עושה המלאכה באו"נ עצמו רק במכשיריו, היינו במה שהולך, שהליכתו אינה אלא מכשירין שמכשירתו לאכול, וכן הוצאת הסכין, והו"כ"ז מכשירין שאפשר לעשותן מעיו"ט שלא הותר ביום טוב, והא דשרי הוצאת סכין ברשוה"ר היינו מטעם מתוך וכו' מתוך שהותר להוציא המאכלים עצמם אם יש צורך בזה לרשות הרבים דבזה הוי המלאכה באו"נ עצמו הותר ג"כ שלא לצורך או"נ, וא"כ הוצאת סכין לא גרע משאר הוצאה, אולם לר"ע דלית ליה מתוך כדאיתא שם (ה ב) א"כ לדידיה באמת אסור להוציא סכין ברשוה"ר משום דהוי רק מכשירין ומשום מתוך וכו' לית ליה, וא"כ שפיר כתבו התוס' דלר"ע ודאי אסור לילך חוץ לתחום כדי לאכול חוץ לתחום משום דהוי מכשירין ומתוך לית ליה שנאמר מתוך שהותר להביא פירות מחוץ לתחום דהוי המלאכה באו"נ עצמו, דהא ר"ע לית ליה מתוך, וא"ש דברי התוס'. אבל בעיקר הדבר תמוה דהא מצינו דגם או"נ אסור להביא חוץ לתחום וצריך טעמא למה" עיי"ש בארוכה.

וראה מרדכי קדושין סי' תקסה "שאלה אם מותר למסור בהמה דקה לרועה כב"ש כיון שיוציאנה חוץ לתחום תשובה נראה דשרי אפילו בשבת עצמו למוסרה לרועה עובד כוכבים. . ועוד ראייה דאמרינן פרק שואל ת"ר מחשיכין על התחום להביא בהמה היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה אם היא של ישראל לא יזוז ממקומו אלמא דבבהמה שרי וטעמא משום דאיסור תחומין דרבנן ואפילו למ"ד דאורייתא אין בה סקילה אלא מלקות לבד תדע דהא מנה לה בכלל מ' מלאכות שהם

העמידו דבריהם אפי' בשופר ועיין בר"ן והובא במג"א בסי' תקפ"ו ס"ק כ"ג אע"ג דיש לחלק דבתחומין ליכא אלא לאו ולא עשה דשבות בגדר שביתה ומלאכה מ"מ לא הוה קידוש עשה דרבים ובעידנא דמיעקר לאו דתחומין לא מקיים עשה ועיי' מ"ש מג"א סי' תמ"ו סק"ב בשם ר"ת וכל זה אי הוה קידוש עשה דרבים דאורייתא והנה קידוש על היין לאו דאוי ואפי' לרש"י ריש נזיר דהוי דאוריית' ביום לא הוי דאורייתא אפי' בשבת ומכ"ש ב"ט דלא הוי דאורייתא כלל אפילו בכניסתו כמ"ש מג"א סימן רע"א סוף סק"א ע"כ יפה הורה בשב וא"ת" עיי"ש.

שו"ת מרחשת או"ח ס"י "הנה הארכנו בדין תחומין ביום טוב שמקום יש בראש לומר שתחומין ביום טוב אינו אלא מדרבנן לכו"ע אף לר"ע, אולם אף לדברי התוס' בחגיגה ורש"י שם ובעירובין וכן להירושלמי שמכולם נשמע דלמ"ד תחומין דאורייתא גם ביום טוב כן, יש בזה מקום עיון וצריך באור הא דמצינו תחומין מדאורייתא, ואמאי לא אמרינן גם בתחומין מתוך וכו' כמו באיסור הוצאה שמותר להוציא אף דבר שאינו או"נ מתוך שהותר לצורך או"נ הותר נמי שלא לצורך ולדעת רש"י ז"ל בביצה י"ב אף שלא לצורך היום כלל, וא"כ אמאי לא נאמר בתחומין כמו כן, ואיך כתב רש"י דאיסור תחומין מדאורייתא. והנה באמת מצינו בכמה מקומות שגם לצורך או"נ לא הותר איסור תחומין ואסור להביא מחוץ לתחומין גם או"נ, וזה עוד יותר תימה אמאי מי גרע מהוצאה שהותר לצורך או"נ, ובאמת כבר עמד על מדוכה זו מוהרש"א ז"ל בתוס' כתובות (ז א) אמאי לא הותרו תחומין לצורך או"נ, וראיתי בפנ"י שתי' משום שתחומין הוו מכשירין ולא הותר בדבר שאפשר לעשותו מעיו"ט, ולא הבנתי אמאי לא הוי או"נ גופא כמו בהוצאה דחשיב מלאכה באו"נ הכ"נ יהיו חשובין תחומין מלאכה באוכל נפש.

וראיתי להגאון רע"א ז"ל בדו"ח לפסחים צ"ג שהבאתי למעלה על מה שכתבו התוס' שם דלר"ע דס"ל תחומין דאורייתא אינו

ראיה דאסרינן פ"ק דע"ז להשאל ולהשכיר בהמה גסה לעובד כוכבים שמא יעשה בה מלאכה בשבת ומפרש טעמא דקא עבר על לאו דלא ינוח או משום נסיוני פי' שפעמים מוכרה ע"ש ומנסה העובד כוכבים ושומע קול בעליה והולכת וה"ל מחמר ועבר על לא תעשה כל מלאכה ולמה לא מפרש טעמא שמא יוציאנה חוץ לתחום דשכיחא טפי ואף בהמה דקה הוה לנו לאסור מהאי טעמא למוכרה לעובד כוכבים גם אין איסור למוסרה לרועה לפי שהולכת בשבת דהכי אמרי' בירושלמי בפ"ק דע"ז בס"פ אין מוכרין להם בהמה גסה".

- ולכאורה עדיין דורש ביאור במה שונה איסור תחומין מאיסור מלאכה? ועפ"י המבואר בפנים שתוכן ענין איסור תחומין שונה מאיסור מלאכה מובן.

50) ובוזה תומתק לשון המשנה: "מי שהחשיך חוץ לתחום", דלכאורה מאחר דבמקום זה קנה שביתתו הרי לגבי זה שהחשיך אינו חוץ לתחום כ"א אדרבא זהו תחומו — והול"ל "חוץ לתחום העיר"? וע"פ המבואר בפנים מובן הל' "חוץ לתחום" (סתם) - "חוץ לתחום" הקדושה.

51) ואף שבבינונים (וכ"ש אלו שלמטה ממדריגת הבינונים) הנפה"ב "היא היא האדם עצמה" (תניא פכ"ט וז"ל שם: "לזאת צריך לבטשה ולהשפילה לעפר דהיינו לקבוע עתים להשפיל עצמו להיות נבזה בעיניו נמאס ככתוב ולב נשבר רוח נשברה היא הס"א שהיא היא האדם עצמו בבינונים שנפש החיונית המחיה הגוף היא בתקפה כתולדתה בלבו נמצא היא היא האדם עצמו. . אבל בבינוני מאחר שמהותה ועצמותה של נפש החיונית הבהמית שמס"א המלובשת בדמו ובשרו לא נהפך לטוב הרי היא היא האדם עצמו וא"כ הוא רחוק מה' בתכלית הריחוק שהרי כח המתאווה שבנפשו הבהמית יכול ג"כ להתאוות לדברי' האסורים שהם נגד רצונו ית' אף שאינו מתאוה לעשותם בפועל ממש ח"ו רק שאינם מאוסים אצלו באמת כבצדיקים כמש"ל [פ' יב]"),

אבות ומדהוצרך קרא למימר בהדיא אל יצא כתב קרא על כל מלאכה ומלאכה ועוד התוס' פסקו דעירובין תחומין דרבנן ואף על גב דבסוף פ"ק דעירובין תני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה ורב אחא בר יעקב ורב אסי שהוא בתראה דחק לתרץ ההיא ברייתא דרבי חייא ועוד כי ברייתא דר' חייא עיקר מ"מ פירשו התוס' דלית הלכתא הכי דקי"ל תחומין דרבנן הכי מסקינן פרק כיצד מעברין וכן סתמא דמתני' פרק שני דכתובות עד כאן היינו באין בשבת קסבר תחומין דרבנן ואמנם מדרבנן מלקין כדאשכחן פרק מקום שנהגו דאפילו אתחומין דיום טוב שני מלקין כ"ש יום טוב ראשון ושבת ובפרק בכל מערבין דפליגי רב נחמן ורב ששת אי חזקה שלוח עושה שליחותו משמע דתרוייהו ס"ל תחומין דרבנן ואף על גב דבפרק אמר ר"ע איכא פלוגתא אי איפקד אתחומין במרה או בסיני ההיא ר' עקיבא היא אבל לרבנן אפילו תחומין די"ב מיל לית להו ותדע דאמרי' פרק בכל מערבין גבי נתגלגל חוץ לתחום שאני טומאה דיש לה עיקר מן התורה משא"כ בתחומין קסבר תחומין דרבנן ואי י"ב מיל הוי דאורייתא הרי יש לו עיקר דאורייתא ומיהו קצת יש לחלק כיון דלא כתיב בפ"י כמו טומאה הוי אין לו עיקר מן התורה קצת מן התוס'

ועוד ראה ממתני' דפרק בתרא דביצה המוסר בהמתו לעובד כוכבים או לרועה הרי היא כרגליו ומוקי לה בגמ' בב' רועים שלא קנה אחד מהם לפיכך הרי היא כרגליו אבל אם מסרה לרועה אחד הרי היא כרגליו של רועה ואפילו מסרה לו ביום טוב וסתמא אפילו ברועה עובד כוכבים איירי דסתם רועה נקט וכן משמע דאמר הולך אצל חנוני הרגיל אצלו כו' ומוקי לה בחנוני ישראל אבל בעובד כוכבים לא משמע דאי לאו דקאמר בפ"י ישראל ה"א כל חנוני במשמע ועוד ראה דאמר פרק בכל מערבין האומר לחבירו צא ולקט לי תאנים מתאנתי אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי מוקי לה רבינא בע"ה דקאמר לת"ח אף על גב דקתני חבירו ובשבת פרק שואל אומר אדם לחבירו צא ושכור לי פועלים ומוקי לה בחבירו עובד כוכבים כ"ש די"ל כל רועה במשמע ועוד

הרי זהו רק בחיצוניות אבל בפנימיות ובאמתית הרי כל איש ישראל אפי' קל שבקלים מוכן למסור נפשו על קידוש השם

(שם פי"ח "ולכן כל ישראל אפילו הנשים ועמי הארץ הם מאמינים בה' שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשג' כי פתי יאמין לכל דבר וערום יבין וגוי ולגבי הקב"ה שהוא למעלה מן השכל והדעת ולית מחשבה תפיסא ביה כלל הכל כפתיים אצלו ית' . . ולכן אפי' קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינוים קשים שלא לכפור בה' אחד ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה"י עיי"ש) כי נפשו האלקית היא אמיתת מציאותו

(וראה אגה"ת פ"ו "אמנם זהו בזמן שהיו ישראל במדרגה עליונה כשהיתה השכינה שורה בישראל בבהמ"ק. ואז לא היו מקבלים חיות לגופם רק ע"י נפש האלקי לבדה מבחי' פנימי' השפע שמשפיע א"ס ב"ה ע"י שם הוי' ב"ה כנ"ל. אך לאחר שירדו ממדרגתם וגרמו במעשיהם סוד גלות השכינה כמ"ש ובפשעכם שולחה אמכם דהיינו שירדה השפעת בחי' ה"א תתאה הנ"ל . . ואזי יכול גם החוטא ופושעי ישראל לקבל חיות לגופם ונפשם הבהמיות כמו שאר בע"ח ממש כמ"ש נמשל כבהמות נדמו . . והאדם הוא בעל בחירה אם לקבל השפעתו מהיכלות הסט"א או מהיכלות הקדושה שמהם נשפעות כל מחשבות טובות וקדושות וכו'. כי זה לעו"ז עשה האלקי וכו"י.

קונטרס ומעין מ"ז "והנה העפויים הנה פל קבלת שפעם הוא מאחורי" אב"ל יש"אל מקבלים שפעם מהפנימית, אמןם מי ש"קטא ופ"שע וגרם סילוק הרצון מ"מנו ואז מקבל שפעו פדוג"מת הפעלי חיים ונוטל חלק בראש ממה שהמשיך לסטרא אחרא, אב"ל השפעה זו נפסקת. ויבין זה על פי מה שנתבאר לעיל (מאמר ב פרק ב) בענין פנים ואחור שבבחינת רצון העליון, דבחינת פנים הוא מה שהיא פנימית רצונו וקפצו האמיתי שחפץ בזה והיינו בכל סטרא דקדושה, אב"ל לסטרא אחרא נמשך מבחינת אחורי"ם,

היינו שאינו חפץ בהם ואדרבא הן תועבת ה' אשר ש"א ומשפיע להם שלא ברצונו, כי אם כמאן דדשדי בתר כתפוי . . אב"ל לכל זמן ועת, וכאשר כבר אבד רחמנא לצלן חלק נשמתו וחלק הטוב שבו, ה' ישמרנו, אז אינו מקבל עוד מהם שפע חיות, כי בעצם מצד היותו יש"אל צריך להיות אופן קבלת חיותו מבחינת הפנימיות דרצון העליון דוקא, היינו מבחינת הפנים דרצון העליון שנמשך בעולמות על ידי תורה ומצוות פני"ל וכמו שיתבאר, אלא שפעל די שגפ"ל בקליפות רחמנא לצלן על ידי החטא הרי הוא מקבל על ידן מהתוספת חיות שהמשיך להם פני"ל, וזה רק לפי שעה אב"ל אחר כך אינו מקבל על ידן, שאין זה מקומו לקבל מבחינת אחורי"ם כי אם עפוי"ם מקבלים תמיד שפעם מ"ש, אב"ל יש"אל החוטא רחמנא לצלן רק לפי שעה נוטל מהם חלקו שהמשיך להם, ה' ישמרנו מזה, אב"ל אחר כך אינו מקבל מהם שפע חיותו ובהכרח שתופסק ההשפעה".

ולכן כאו"א מחוייב בקיום מצות ואהבת לרעך כמוך ובכל זמן ובכל מקום - אף שאהבה ואחוה אמיתית אפ"ל רק כשעושה נפשו עיקר

(תניא פל"ב "והנה ע"י קיום הדברי' הנ"ל להיות גופו נבזה ונמאס בעיניו רק שמחתו תהיה שמחת הנפש לבדה הרי זו דרך ישרה וקלה לבא לידי קיום מצות ואהבת לרעך כמוך לכל נפש מישראל למגדול ועד קטן. כי מאחר שגופו נמאס ומתועב אצלו והנפש והרוח מי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן באלקי' חיים. בשגם שכולן מתאימות ואב"א לכולנה ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בה' אחד רק שהגופים מחולקי'. ולכן העושי גופם עיקר ונפשם טפלה אי אפשר להיות אהבה ואחוה אמיתית ביניהם אלא התלויה בדבר לבדה. וז"ש הלל הזקן על קיום מצוה זו זהו כל התורה כולה ואידך פירושא הוא כו'. כי יסוד ושורש כל התורה הוא להגביה ולהעלו' הנפש על הגוף מעלה מעלה עד עיקרא ושרשא דכל עלמין וגם להמשיך אור א"ס ב"ה בכנסת ישראל כמ"ש לקמן דהיינו במקור נשמות כל ישראל למהוי

ביה כלל ומאפס ותהו נחשבו לוי עיניי".
ובכ"מ.

54) מכילתא הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת וישב וז"ל שם: "ובספר חובת הלבבות אמר כי אדם אחד אמר לאומן אחד שילמד לו מעשה האלקי"מיא, אמר לו חסיד אחד שהיה שם בטח בה' כי היא האלקימיי"א האמיתית, כי מי שיבטח בשם לא יגנוב וירויה נפשו, וכן ירויה גופו שלא יסכן גופו בים ולא ביבשה ולא יכהו שרב ושמש, ובלבד שישתדל בכל כחו כראוי. אמרי' במכילתא ששת ימים תעבוד זו מצוי עשה לעשו' מלאכתו. ואמר הכתו' יגיע כפיך כי תאכל וגו', וזה ראוי לעשות לכל איש משכיל שישתדל בכל יכלתו בעמלו וכל מעשי ידיו וישים בשם יתברך בטחונו שהוא ידריכנו בכל מעשה ידיו וכל מלאכתו, לא יאמר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. ויכיר ויאמין שמחשבותינו מסורה לשם".

ובספר מנחה בלולה "ששת ימים תעבד, קשה דועשית כל מלאכתך מיותר, אלא רצון הפסוק ששת ימים תעבוד הבורא ית' ועם כל זה תעשה מלאכתך דיפה תורה עם דרך ארץ, אבל יום השביעי כולו לה', ובמכילתא איתא ששת ימים תעבוד זה מצות עשה".

ובמכילתא דרשב"י (יתרו כ, ט): כשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה וז"ל שם: "ששת ימים תעבד רבי אומר הרי זו גזרה אחרת שכשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה".

ועל פי זה מובן בפשטות מאמר רז"ל בראשית רבה פט"ז, ה "וינחהו, נתן לו מצות שבת, כמה דאת אמר (שמות כ, יא): וינח ביום השביעי. לעבדה, (שמות כ, ט): ששת ימים תעבד. ולשמרה, (דברים ה, יב): שמור את יום השבת לקדשו. דבר אחר לעבדה ולשמרה, אלו הקרבנות, שנאמר (שמות ג, יב): תעבדון את האלקים, וכתוב (במדבר כח, ב): תשמרו להקריב לי במועדו".

אחד באחד דוקא ולא כשיש פירוד ח"ו בנשמות דקב"ה לא שריא באתר פגים וכמ"ש ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך וכמ"ש במ"א באריכות".

52) תניא רפ"ב "ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ואתה נפחת בי וכמ"ש בזוהר מאן דנפח מתוכיה נפח פי' מתוכיותו ומפנימיותו שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפחתו בכח".

53) זח"ג קמט, ב "תא חזי, מלך בשר ודם, לאו יקרא דיליה הוא, לאשתעי מלה דהדיוטא, כל שכן למכתב ליה, ואי סליק בדעתך, דמלכא עלאה קודשא בריך הוא, לא הוו ליה מלין קדישין, למכתב ולמעבד מנייהו אורייתא, אלא דאיהו כניש כל מלין דהדיוטין, כגון מלין דעשו. מלין דהגר. מלין דלבן ביעקב. מלין דאתון. מלין דבלעם. מלין דבלק. מלין דזמרי. וכניש להו, וכל שאר ספורין דכתיבין, ועביד מנייהו אורייתא" עיניי".

וראה לקו"ת ר"פ אחרי "כי הנה לאו אורחא דמלכא לאשתעי מילין דהדיוטא. פי' מילין דכדי שאינן מערכו והנה כל העולמות עליונים ותחתונים כולם הם מילין דהדיוטא לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו שהוא רם ונשא עליהם רבבות מדרגות עד אין קץ ותכלית וכולא ממש כלא חשיבא קמיה, וכמו למשל מלך בשר ודם שיש לו אלף אלפים ורבוא רבבות זהב וכסף ומרבה לספר בענין עפר וחרס את חרסי אדמה שהן ודאי מילין דהדיוטא לגביה. וכן ויותר מכן לאין קץ ותכלית נחשב לגבי הקב"ה לספר בדבר ה' בעשרה מאמרות יהי אור יהי רקיע כו' שהן מילין דהדיוטא יותר מעפר וחרס לגבי הכסף וזהב שהם גי"כ ענינים גשמיים בחיי דומם כמו העפר והחרס ומן העפר נלקחין אלא בצרוף את הכסף ובבחון את הזהב נעשו חשובים מאד ומובדלים הרבה מן העפר עד שאין לעפר ערך עמהם אבל העולמות לגבי הקב"ה ואפילו עולמות עליונים וגי"ע העליון אין ערוך אליו כלל ולית מחשבה תפיסא

כיצד נרה שנה וזורעה שנה נרה שנה וזורעה שנה נמצאו ארבע שמיטין בשבוע אחד.

קונטרס ומעין מי"ט [פ"ב] "ועל פי זה יובן ענין הדין ומשפט שישי בכל יום וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה טו. א) דאדם נידון בכל יום, דהנה פתיב (שמות כ. ט) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שם יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בים וינח ביום השביעי ואיתא בזהר בכל יומא עביד עבידתיה וכן הוא בעבודת האדם דששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, דכל אחד ואחד מישראל יש לו מלאכתו אשר בשבילה נברא ובשבילה ירדה נשמתו למטה. . . אמן מלאכה זו צריכה להעשות בכל יום ויום ובעבודה ביגיעה שהיא יגיעת בשר ויגיעת נפש. וזהו ששת ימים תעבוד דבכל יום ויום צריכה להיות העבודה בעבודת ה' לפי מעלת היום ההוא וענינו בספירות העליונות עיי"ש בארוכה."

ועפ"ז מיושב לשון רשאי בחולין (נד, ב "אמר רבי חנא פתוראה עילא מינאי הוה קאי בר נפחא ובעא מיני דינרא קורדינאה לשערי ביה טריפתא ובעי למיקם מקמיה ולא שבקני אמר לי שב בני שב אין בעלי אומניות רשאי לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעסוקין במלאכתם."

וראה שם רש"י ד"ה אין בעלי אומניות: "העוסקים במלאכת אחרים והוא שולחני היה משתכר בשל אחרים למחצה וצריך להזהר ולתת עיניו שם ולהשתדל עם כל העוברים לשאול מה הם צריכים והכי תניא בתוספתא המושיב את חברו בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו לפי שאין עניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו"

ותוס' ד"ה אין בעלי אומניות רשאי לעמוד מפניהם: "פ"ה בעלי אומניות שעוסקים במלאכת אחרים וליישוב לשון רשאים פירש כן ונראה דאפילו עסוק במלאכתו לא מחייב כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף לג. ושם) מה [קימה] שאין בה חסרון כ"ס אף [הידור] שאין בה חסרון כ"ס והר"ר יעקב

(ופליג בזה על הספרי עקב עה"פ ולעבדו בכל ללבכם [פיסקא מא] "ולעבדו, זה תלמוד אתה אומר זה תלמוד או אינו אלא עבודה ממש, כשהוא אומר (בראשית ב טו) ויקח ה' אלקים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, וכי מה עבודה לשעבר ומה שמירה לשעבר, הא למדת לעבדה זה תלמוד ולשמרה אלו מצות, וכשם שעבודת מזבח קרויה עבודה כך תלמוד קרוי עבודה").

וראה ג"כ אבות דר"נ פי"א "שמעיה ואבטליון קבלו מהם שמעיה אומר אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות ואל תתוודע לרשות. אהוב את המלאכה כיצד מלמד שיהא אדם אוהב את המלאכה ואל יהיה שונא את המלאכה כשם שהתורה נתנה בברית כך המלאכה נתנה בברית שנא' (שמות כ"ט-י') ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלקיך. . . רבי דוסתאי אומר מניין שאם לא עשה מלאכה כל ששה שיעשה כל שבעה הרי שישב כל ימות השבת ולא עשה מלאכה ולערב שבת אין לו מה שיאכל הלך ונפל בין הגייסות ותפשוהו ואחזו אותו בקולר ועשו בו מלאכה בשבת כל זאת שלא עשה כל ששה. ר"ש בן אלעזר אומר אף אדם הראשון לא טעם כלום עד שעשה מלאכה שנא' (בראשית ב' ט"ו) ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה והדר מכל עץ הגן אכול תאכל" עיי"ש בארוכה.

רמב"ן ויקרא כה, ג "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך ואספת את תבואתה" ד"ה שש שנים תזרע שדך: דרך הכתוב לומר כן ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שמות כ ט) ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות (שם כג יב) ועל דרך רבותינו (ירושלמי כלאים פ"ח ה"א) שש שנים תזרע שדך ולא בשביעית והוא לאו הבא מכלל עשה שהוא עשה ונמצא הזרע בשביעית עובר בעשה זה ובלא תעשה ומדרש אגדה (מכילתא משפטים כ) ר' ישמעאל אומר כשישראל עושין רצונו של מקום עושין שמיטה אחת בשבוע אחד שנאמר שש שנים תזרע וכשאינן עושין רצונו של מקום עושין ארבע שמיטין בשבוע אחד

שעל ידי התפלה שבחול נמשך גם כן מוחין ואורות חדשים לגמרי כנ"ל אבל הכל בבחינת האצילות בלבד ולא בא לידי גילוי ממש ולכן אומרים אשר קדשנו במצותיו שעדיין היה בהעלם במוחין עד"מ התעוררות הטפה במוח עדיין כו' אבל בשבת עיקר הזווג לחדש ממש היינו שמתגלה למטה ממש וזהו וקראת לשבת עונג כו' וכמ"ש אז תתענג על הויה למטה בבחי' גילוי ממש וע"כ אומר במצותיך לנוכח כו' ועיקר ההפרש בין חול לשבת שבחול כתיב בעטרה שעטרה לו אמו מבחי' אימא עילאה שהוא בבחי' או"ח למעלה ואינו יורד ובא למטה כנ"ל בענין ההפרש שבין חכמה לבניה כו' אבל בשבת בחינת אבא שיורד מלמעלה למטה בבחי' או"י וכמ"ש מקראי קדש בחינת ההמשכה מלמעלה למטה כו' וכמ"ש במ"א."

(58) תהלים קכח, ב "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך".

(59) לקו"ת שלח מב, ד "וזה שכתוב יגיע כפיך כי תאכל, כלומר שהכפים יגיעים או הרגלים ושאר אברים החיצונים בלא לב כו'".

חקת טו, ג "ועד"ז ג"כ רבוי ההתחכמות והתחבולות יתירות בעניני משא ומתן ע"ד כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל ומסיר בטחונו מה' כי אע"פ שנאמר ואספת דגנך. הנהג בהם מנהג דרך ארץ. היינו כמ"ש יגיע כפיך כי תאכל. אבל לא יגיעת המוח ביותר מדאי וכמ"ש ולא לחכמים לחס". **ובכ"מ.**

(60) דברים טו, ח [צ"ל טו, יח] "לא יקשה בעינך בשלחך אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה".

(61) ראה בכ"ז הקדמה לדרך חיים [אינו נעתק מפני האריכות]. **ספהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע בסופה (קז, ב)** "וזה"ש וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה (דברים ט"ו י"ח) דוקא כי אם לא יעשה הלבוש לא יומשך החסד למטה ויהי' לו ממנו טובות רוחניו' בעוה"ב לבד ויהי' מחוסר מזון

בר שמעון היה מיישב לשון רשאיין אפילו עסוק במלאכתו דאין רשאיין כמו אין חייבין כי ההוא דתנן פרק המקדיש שדהו (ערכין דף כח:) שור זה עולה אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אע"פ שאינו רשאי ופירושו אע"פ שאינו חייב כדמתרגמינן לא תהיה לו כנושה לא תהא ליה כרשיא וכן יש לפרש ההיא דפ"ק דקדושין (דף לג:) אין אדם רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית שלא יהא כבודו מרובה משל שמים ולא שיהא אסור אלא אינו חייב לעמוד קאמר ומיהו ברוב ספרים גרס בההוא דערכין אע"פ שאינו חייב אבל בספר שהועתק מאותו ספר שכתב רבינו גרשום כתוב אע"פ שאינו רשאי וגם רש"י הביא ראיה בתשובה מספר רבינו גרשום דרשאי הוי כמו חיובי".

(55) יתרו כ, ט "ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך".

(56) ועבודתו לקונו - היא ג"כ ע"י צמצום עצמו כו' (ראה תניא פמ"ט "אך דרך כלל הם שלשה מיני צמצומים עצומים כלליים. וכדי לברוא עולם הבריאי' שהן נשמות ומלאכים עליונים אשר עבודתם לה' בבחי' חב"ד המתלבשים בהם והם משיגים ומקבלים מהם היה תחלה צמצום עצום כנ"ל. ותכלית כל הצמצומים הוא כדי לברוא גוף האדם החומרי ולאכפייא לס"א ולהיות יתרון האור מן החושך. והנה כמים הפנים לפנים כמו שהקב"ה כביכול הניח וסילק לצד אחד דרך משל את אורו הגדול הבלתי תכלית וגנזו והסתירו בג' מיני צמצומים שונים. עאכ"ו בכפלי כפליים לאין קץ כי ראוי לאדם ג"כ להניח ולעזוב כל אשר לו מנפש ועד בשר ולהפקיר הכל בשביל לדבקה בו ית' בדביקה חשיקה וחפיצה ולא יהיה שום מונע מבית ומבחוץ לא גוף ולא נפש ולא ממון ולא אשה ובנים" עיי"ש בארוכה).

(57) ראה לקו"ת סו"פ בשלח "והנה בכל ששת ימי המעשה נבנה בנין הגוף שהוא כל האורות והכלים ברמ"ח אברים ע"י תורה ומצות שעושין כנ"ל אבל עדיין נשאר האור באצילות בלבד ולא בא לידי גילוי והגם

השנה ואז נקצב לו כל הצטרכותו בבני חיי ומזוני, ואם כן מהו ענין הדין ומשפט שבכל יום",

מכ"ה [פ"א] "ועל פי זה יובן מה שכתוב (דברים טו. יח) וברך ה' אלקיך בכל אשר תעשה ואיתא בספרי יכול אפילו יהא יושב ובטל תלמוד לומר בכל אשר תעשה, שצריכה להיות עשיה והיינו הכנת כלי של פרנסה. . דהנה כתיב (ישעיה מה. טו) אכן אתה אל מסתתר, דבאלקות (אין געטליכקייט) יש אל הגלוי ויש אל המסתתר, והם בשתי דרגות הפכים, טבע ולמעלה מהטבע, דבאמת מובן ומושג גם בשכל אנושי שהאלקות המתלבש בלבושי הטבע הוא האלקות מה שלמעלה מהטבע, רק ההבדל בין האלקות שבטבע להאלקות שלמעלה מהטבע הוא רק לגבי הנבראים, דלאלקות אין הבדל כלל אם הוא בלבושי הטבע או שהוא גלוי בלא לבוש הטבע וההפך הוא רק לגבי הנבראים, דהאלקות שמתלבש בטבע צריכים התבוננות והאלקות שלמעלה מהטבע אין צריכים התבוננות" עיי"ש, ובכ"מ.

62 עירובין נד, א "ברוריה אשכחתיא להווא תלמידא דהוה קא גריס בלחישה, בטשה ביה, אמרה ליה: לא כך כתוב "ערוכה בכל ושמורה", אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת, ואם לאו אינה משתמרת".

תניא פל"ז "ומעות הצדקה שאינן גזל וכיוצא בהם ועכשיו שמקיים בהם מצות ה' ורצונו הרי החיות שבהם עולה ומתבטל ונכלל באור א"ס ב"ה שהוא רצונו ית' המלוכב בהם מאחר שאין שם בחי הסתר פנים כלל להסתיר אורו ית' וכן כח נפש החיונית הבהמית שבאברי גוף האדם המקיים המצוה הוא מתלבש ג"כ בעשיה זו ועולה מהקליפה ונכלל בקדושת המצוה שהיא רצונו ית' ובטל באור א"ס ב"ה וגם במצות תלמוד תורה וק"ש ותפלה וכיוצא בהן אף שאינן בעשיה גשמית ממש שתחת ממשלת קליפת נוגה מ"מ הא קיימא לן דהרהור לאו כדבור דמי ואינו יוצא ידי חובתו עד שיוציא בשפתיו וקיימא לן

וענוש יענוש עבור זה בהיותו גוזל נפשו, אבל לא ירבה בעסק לעסוק במו"מ רב ללא צורך כי למה לו לעשות לבוש גדול יותר מערך האור המצטרך להתלבש בו כי גם אם ירבה במו"מ מה יהי וייגע לריק מאחר שקצבה הנצרכת לו יכולה להתלבש בלבוש קטן מזה א"כ זה הלבוש הוא ללא צורך מאחר שבאמת לא המו"מ גורם הריוח כ"א ברכת ה' היא והנה הברכה היתה יכולה להתמשך בלבוש פחות מזה א"כ המרבה בלבושים לא העדיף מאומה ואדרבה מקלקל יותר הא למה זה דומה לאדם שתופר לו בגד שצריך לתופרו כמדת גופו ואם הוא ב' אמות ועושה לו לבוש מג' או ד' אמות ה"ז מקלקל וגורם שיכשל בו ויפול לגמרי וד"ל" עיי"ש.

קונטרס ומעין מ"ז "אמנם יש בזה כמה שטויתים מצד היצר המעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו, והיינו ענין ריבוי הטרדא בעסק, שמוטרד בזה יומם ולילה עד שמונע אותו מלימוד התורה ומלהתפלל בצבור ולכנין פירוש המלות על פי פשוט על כל פנים, מפני שמדמה בנפשו שעל ידי זה שיתעבב בתפלה לשמוע באזניו מה שהוא מוציא בפיו בכוונה פשוטה כנ"ל ולהתפלל בצבור ולהתעבב זמן בלימוד התורה על ידי זה יפסיד שלא יקנה וימכור בעת ההיא, ובאמת זוהי שטות נפלא. . והענין הוא דהנה כתיב (דברים טו. ח) וברך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, וצריך להבין למה צריכים העשיה והעסק כלל מאחר שהברכה מאת ה' תבא אם כן גם בלי עסק והשתדלות כלל תבא ברכת ה', וממה שאומר בכל אשר תעשה משמע שצריך להיות עשיה ועסק, וביותר אינו מובן לפי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פיצה טו. א) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד יום הכפורים, ואם כן מהו הצורך לעסוק באיזה משא ומתן או אומנות שעל ידי זה יתפרנס, הלא ודאי מה שנקצבה לו פרנסה בחסד עליון יומשך לו ולמה צריך עסק והשתדלות בזה, גם צריך להבין מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה טו. א) אדם נידון בכל יום ואיך יתנוף זה עם מאמר הנ"ל דמזונותיו קצובים לו מראש השנה כו', ונדאי גם רבי יוסי שאומר דאדם נידון בכל יום מודה דהדין ומשפט הוא בראש

באברים כו' וזהו ענין הנז' כאן שהתורה היא אלפים שנה כו' אאלפך חכמה אאלפך בינה בחינת עץ החיים כנ"ל . . כי מקור התורה ושרשה היא הגבה למעלה מקורא ושרשא דכולא מבחי' י"ג מדה"ר הנמשכות בחדש אלול כי אז הוא זמן ועת רצון למעלה, ובכל השנה ממשיכים י"ג מדה"ר על ידי התורה כי מקור התורה תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן בגימט' תר"ך הם תר"ך עמודי אור מקורות הרחמים והסליחות ושם נושא עון ופשע".

ד"ה ויאמר משה תש"ד י"פ"כ והיינו שע"י התורה נעשה ג"כ הבירור, אלא שהבירור נעשה בדרך ממילא ומאליו בדרך מנוחה שאינו מתלבש ממש בגוף הדבר המתברר ואינו מתעסק עמו רק ממשיך את האור והבירור נעשה ממילא, אלא שהמשכת האור צ"ל במקום המתברר, וזהו הטעם מה שהתורה מתלבשת בענינים גשמי' ורב יהודה כולהו תנויי בנזיקין הוה בכדי להמשיך את האור במקום המתברר בכדי שיתברר עי"ז אבל א"צ להתלבש בגוף המתברר ממש, ולכן הבירור דתורה מגיע למטה יותר מהבירור דתפלה . . וענין ההתלבשות דתורה אי"ז מענין התלבשות של התעסקות כ"א מה שהתו' מכנסת עצמה לדון בזה, ולשון התלבשות הוא רק שם המושאל בלבד").

64 תניא פכ"ח (לה, ב) "וכל הרהורי תורה ויראת שמים מנפש האלקית וכל מילי דעלמא מנפש הבהמית רק שהאלקית מלובשת בה. והוא כמשל אדם המתפלל בכוונ' ועומד לנגדו עו"ג רשע ומשיח ומדבר עמו כדי לבלבלו שזאת עצתו בודאי שלא להשיב לו מטוב ועד רע ולעשות עצמו כחרש לא ישמע ולקיים מה שכתו' אל תען כסיל באולתו פן תשוה לו גם אתה כך אל ישיב מאומה ושום טענה ומענה נגד המחשבה זרה כי המתאבק עם מנוול מתנוול ג"כ רק יעשה עצמו כלא יודע ולא שומע ההרהורי שנפלו לו ויסירם מדעתו ויוסיף אומץ בכח כוונתו".

65 תניא שם, ספכ"ו "והנה בין שנפלה לו העצבות בשעת עבודה בת"ת או בתפלה ובין

דעקימת שפתיו הוי מעשה כי אי אפשר לנפש האלקית לבטא בשפתיים ופה ולשון ושיניים הגשמיים כי אם ע"י נפש החיונית הבהמית המלובשת באברי הגוף ממש וכל מה שמדבר בכח גדול יותר הוא מכניס ומלביש יותר כחות מנפש החיונית בדיבורים אלו וז"ש הכתוב כל עצמותי תאמרנה וגו' וז"ש רז"ל אם ערוכה בכל רמ"ח איברים משתמרת ואם לאו אינה משתמרת כי השכחה היא מקליפת הגוף ונפש החיונית הבהמית שהן מקליפת נוגה הנכללת לפעמים בקדושה והיינו כשמתיש כחן ומכניס כל כחן בקדושת התורה או התפלה".

63 ראה ד"ה תקעו תרס"ז (המשך תרס"ו ע' שמח ואילך [אינו נעתק מפני האריכות]) ובכ"מ, שדוקא ע"י הבירור באופן של התלבשות נעשה דירה בתחתונים - אבל אין תוכן ענין "ההתלבשות" שווה בכ"מ. ואכ"מ.

וראה תניא רפ"ז ש"תכלית השלימות של ימוהמ"ש ותחיה"מ (היינו ענין דירה בתחתונים המבואר בפרק שלפניו) תלוי במעשינו כו"ו ושזה נעשה בעיקר ע"י קיום המצוות (שהוא באופן של התלבשות

(משא"כ תורה, ראה לקו"ת ראה כ, א "והטעם שעם היות שהמצוה היא הארת רצון העליון ב"ה עכ"פ הרי ירדה למטה בנפש ונגבלה בבחי' כלי והרי יש בחי' זה לעומת זה שכשם שע"י המצוה הוא מקיים הרצון כך הנה בעבירה הוא עובר הרצון ולכן עבירה מכבה הארת המצוה. אבל התורה היא אלפים שנה כו' אורייתא מחכמה נפקת כו' היא המאירה את הנר מצוה וכמ"ש כי נר מצוה ותורה אור שהתורה הוא האור להנר של מצוה (ועיין בהרמ"ז ר"פ בהעלותך פי' משום דהתורה היא עץ החיים שהוא בחי' יסוד אבא כו' ואין כח בקליפה לשלוט שם, משא"כ במצוה שהיא בחי' מלכות ששם עה"ד טו"ר ויש שם אחיזה לחיצונים, והיינו שהמצוה נק' נר שהיא המשכת ח"ע ע"י רמ"ח אברים, אבל התורה אור היינו המשכת ח"ע ממש כמו שהיא למעלה מהתלבשות

אסורות רק שבביאות אסורות מוסיף כח וחיות בקליפה טמאה ביותר עד שאינו יכול להעלות משם החיות בתשובה . . אא"כ יעשה תשובה מאהבה רבה כל כך עד שזדונות נעשו לו כזכיות ובוזה יובן מאמר רז"ל איזהו מעוות שלא יוכל לתקון זה שבא על הערוה והוליד ממזר שאז גם אם יעשה תשובה גדולה כל כך אי אפשר לו להעלות החיות לקדושה מאחר שכבר ירדה לעולם הזה ונתלבשה בגוף בשר ודם".

68) עיין אגה"ת פ"ט-יו"ד "וביאור הענין כמ"ש בזה"ק ותיקוני בכמה מקומות. דבינה איהי תשובה עילאה והאם רובצת על האפרוחים וכו'. דהיינו שע"י שמתבונן בגדולת ה' בהעמקת הדעת ומוליד מרוח בינתו דו"ר שכליים ובטוב טעם ודעת כענין שנא' לאהבה את ה' אלקיך משום כי הוא חייך וכו' ולא די לו באהבה טבעית המסותרת לבד וכו'. וכן ביראה ופחד או בושה וכו' כנודע . . והשכל בשכלו וחכמתו ית' הוא עיון התורה דאורייתא מחכמה נפקא . . וזש"ה בחסד ואמת יכופר עון וכו' ואין אמת אלא תורה וכו'. ועון בית עלי בזבח ומנחה הוא דאינו מתכפר אבל מתכפר בתורה וגמ"ח כדאי בספ"ק דר"ה: והנה תשובה עילאה זו דאתדבקתא דרוחא ברוחא ע"י תורה וגמ"ח. היא בבחי' המשכה מלמעלה למטה להיות דבר ה' ממש בפיו וכמ"ש ואשים דברי פיך. וימינו תחבקני בגמ"ח דחסד דרועא ימינא וכו' . . וגם אחר התפלה אומרים אליך ה' נפשי אשא דהיינו לאתדבקה רוחא ברוחא כל היום וכו'. וכל זה ע"י ההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה בהעמקת הדעת בשתים לפניה ובפסוקי דזמרה כנודע. ומאחר שהתפלה היא בחי' תשובה עילאה צריך להקדים לפניה בחי' תשובה תתאה" עיי"ש בארוכה.

69) ראה לקו"ש ח"י שיחה א' לפ' וישלח, שגם בעת עסקן בה"חוצה" יוקבע בלבו שכ"ז הוא מילוי כוונתו של המשלח, ובמילא הוא וכל עניינו - גם לבושי - בהתקשרות להמשלח וז"ל שם: "הסדר בזה סודר ע"י רבותינו נשיאינו, ששולחים שלוחים למקומות שונים בכדי להפיץ ולגלות שם מעינות החסידות; וגם בנוגע

שנפלה לו שלא בשעת עבודה זאת ישים אל לבו כי אין הזמן גרמא כעת לעצבות אמיתית אפי' לדאגת עונות חמורים ח"ו. רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדולי ה' אשר חטא לו כדי שע"י זה יהיה לבו נשבר באמת במרירות אמיתית וכמבואר עת זו במ"א ושם נתבאר ג"כ כי מיד אחר שנשבר לבו בעתים קבועים ההם אזי יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין אמונה שלימה כי ה' העביר חטאתו ורב לסלוח וזו היא השמחה האמיתית בה' הבאה אחר העצב כנ"ל".
ועוד. עיי"ש.

66) ראה מכתב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע (קונטרס ומעין ע' 22) שאין עתה סדר והדרגה באופני הביורורים והתיקונים ו"מה שאנו מוצאים שצריך תיקון צריכים אנחנו להשתדל בכחות עצומות וז"ל שם: "מה שכותב כבודו אבל אנו מה כחינו, זאת לא אוכל לקבל בשום אופן. כחינו רב הוא בעזרתו ית' באשר אנו הולכים בכחו ויכלתו ית'. ועלינו מוטל לעמוק ולהשתדל בכל הדברים ולא לסמוך על הנס, אשר כן הוא רצון ה' שאנחנו נעשה והוא יעזר לנו, וכמ"ש וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה דוקא. ובוזה"ג ובפרט בעשיות אלו תובעים מס"נ דוקא, היינו השתדלות בכחות עצומים בכחות עצמיים ולא ע"פ שכל, היינו מה שהשכל מחייב שקרוב לפעול, מיט שכל קען מען איצטער גאר ניט דורכגעהן, ואין אנו יודעים מה קרוב ומה רחוק, כאשר כל ההנהגה היא עתה שלא בסדר והדרגה . . ולכן אנחנו מצדנו אין אנו יכולים וגם אין רשאים, בזמן הזה בפרט, לברר מה שקרוב או רחוק ע"פ שכלנו - פארנאנדערקלייבען זיך - כ"א מה שאנו מוצאים שצריך תיקון צריכים אנחנו להשתדל בכחות עצומות, והשי"ת יעשה את שלו ויהי בעזרינו. וזה חפץ ה' שאנחנו נשתדל דוקא והוא יעזר לנו".

67) תניא ספ"ז "ולכן לא הוזכר עון זרע לבטלה בתורה בכלל ביאות אסורות אף שחמור מהן וגדול עונו בבחי' הגדלות ורבו הטומאה והקליפות שמוליד ומרבה במאד מאד בהוצאת זרע לבטלה יותר מביאות

לא יפעול בו שום ירידה ח"ו. ובכדי שיהי' בטוח שה"חוצה" לא תפעול עליו, ואדרבה שהיא תיהפך על ידו ל"מעין" דקדושה, העצה היעוצה לזה היא, שגם בעת עסקו בעניני "חוצה" יוקבע בלבו הרגש שכל זה הוא מילוי כוונתו של המשלח" עיי"ש.

לשליחות זו ישנה ההוראה של "מלאכים ממש". כלומר, עם היות שברור הדבר שעל השליח לעשות את שליחותו (לא רק באופן של לצאת ידי חובתו בלבד, כי אם) בכל נימי נשמתו, בכ"ז, עליו גם להזהר מאד שמקומו של ה"חוצה" שבו הוא מפיץ את המעינות,

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com